

Slovenski VESTNIK

Poštni urad 9020 Celovec
Verlagspostamt 9020 Klagenfurt
Izhaja v Celovcu
Erscheinungsort Klagenfurt
Posamezni izvod 3 šilingov
mesečna naročnina 12 šilingov
celoletna naročnina 120 šilingov
P. b. b.

LETNIK XXXI.

CELOVEC, PETEK, 31. DECEMBER 1976

STEV. 53 [1794]

Občni zbor Slovenske prosvetne zveze:

ČAKA NAS ŠE TEŽKO DELO ki pa bo uspešno, če bomo složni

V dvorani „Aula slovenica“, ki ji trenutno dajejo pečat slike slovenjgraškega umetnika prof. Karla Pečka, je v torek zvečer zasedal občni zbor naše osrednje prosvetne organizacije — Slovenske prosvetne zveze. Zbranim delegatom (zastopana so bila skoraj vsa včlanjena slovenska prosvetna društva) so se pridružili še številni gostje, med njimi predsednik Zveze kulturno prosvetnih organizacij Slove-

nije Ivo Tavčar in referent za stike z zamejstvom Martin Zakonjšek, višji vladni svetnik dr. Pavel Apovnik kot zastopnik koroške deželne vlade ter podpredsednik dr. Janko Zerzer za Krščansko kulturno zvezo. Brzobjavno pa sta želeli občnemu zboru ploden potek ter SPZ uspešno nadaljnje delovanje in medsebojno sodelovanje Slovenska prosvetna zveza v Trstu in Zveza kulturno prosvetnih organizacij Kranj.

Na začetku občnega zbora, ki ga je s pesmijo otvoril moški zbor SPD „Vinko Poljanec“ iz Skocijana pod vodstvom Hanzija Kežarja, so navzoči podelili spomin v zadnjih letih umrlih prosvetnih delavcev. Pri tem je predsednik Hanzij Weiss posebej omenil neumornega prosvetala Lovra Potočnika, starostlo slovenskih učiteljev in kulturnih snovalcev Franca Aichholzerja ter nenadomestljivega vsestransko aktivnega narodno-političnega in kulturnega delavca podpredsednika Hermana Velika.

Sicer pa je občni zbor pomenil obračun za štiriletno delovno dobo in je vsekoli potekal v konstruktivnem delovnem vzdušju. Predsednik upravnega odbora Hanzij Weiss je v svojem poročilu okvirno orisal delovanje SPZ v zadnjih letih in pri tem poudaril zlasti težnja tega dela, medtem ko je podrobno delovno poročilo podal tajnik Andrej Kokot (obširen pregled po-

sameznih dejavnosti objavljamo na 3. strani — op. ured.).

Obravnavana doba je bila v političnem življenju koroških Slovencev izredno razgibana, je naglasil predsednik Weiss. Po provokantni 50. obletnici plebiscita je segala vse od akcij za dvojezične napise in poskusa vsaj delne rešitve tega vprašanja, kar je imelo za posledico nacionalistično-fašistični pohod „Tafelsturma“ ter atentate na partizanske spomenike, preko popolne preusmeritve uradne politike v manjšinskem vprašanju vključno sklepa treh strank o ugotavljanju manjšine pa do uspešnega bojkota preševanja kot najhujšega napada na naše pravice. „Ob takih pogojih je razumljivo, da kulturno delovanje ni bilo ločeno od političnega dogajanja; to pa je dokaz, da je naše kulturno ustvarjanje živo, sodobno in aktualno.“ Pri tem je predsednik Weiss posebej opozoril na čedalje uspešnejšo uvelja-

vitev in priljubljenost borbene pesmi, ki jo občinstvo navdušeno sprejema — „ne samo, ker se zaveda ponosne dobe slovenskega naroda, temveč tudi zato, ker današnji čas zahteva od nas borbena aktivnost proti mračnim silam v deželi“.

Ko je kratko nanizal najrazličnejše osrednje akcije SPZ od kulturnih sporedov na velikih narodno-političnih manifestacijah preko edinstvene uprizoritve „Miklova Zale“ na zgodovinskih tleh v počastitev obletnice kmečkih puntov pa do uvajanja novih oblik prosvetnega dela, kar še posebej velja za „Oder 73“ v Pliberku, za „Aula slovenica“ v Celovcu, za sodelovanje pri likovni in folklorni koloniji mladih in za uveljavljanje naših ustvarjalcev v skupnem slovenskem kulturnem prostoru, je Hanzij Weiss prešel k najbolj perečemu vprašanju naše narodne skupnosti — k šolskemu vprašanju. V tej zvezi je ugotovil, da v razmerah in pogojih, ki so bili ustvarjeni po ukinitvi dvojezičnega šolstva, kljub velikim naporom, ki jih vlagamo, ne moremo zabeležiti nobenega napredka. „Tu je postavljen umeten zid med obema narodoma. Ne moremo akceptirati protizakonite ukinitev dvojezičnega šolstva, zato zahtevamo, da se uredi to vprašanje tako, da bo zagotovljen miren, demokratičen in enakopraven razvoj v deželi.“ Pozval je politično vodstvo koroških Slovencev, da se pri bodočih pogajanjih z vlado zavzame za tako rešitev. Prav tako pa je opozoril na nerešena vprašanja predšolske vzgoje (že tam se začneja odločevanje naše mladine!) ter na veliki pomen televizije, ki pa je kot najbolj razširjena oblika pasivnega konzumiranja kulture našemu človeku dostopna samo v tujem jeziku in ga torej odločuje materinščini že v družinskem krogu.

„Vse to so zahteve, ki jih ponavljam iz leta v leto,“ je ob koncu poudaril predsednik Weiss, „toda vedno znova smo priče taktiki zavlačevanja uresničitve naših upravičenih zahtev.“ Kot posebno značilen primer je navedel vprašanje Kulturnega doma v Celovcu, hkrati pa dejal, da tudi tisto, kar se morda le uredi, v veliki meri ne ustreza našim zahtevam in ne služi našim interesom, kakor to vidimo na primeru kulturnega oddelka pri deželni vladi. „Tako je razvoj v deželi, ko manjšinsko politiko usmerjajo nemikrokonacionalni krogi preko treh strank, privedel do tega, da se naš človek v čedalje večji meri zaveda podobnosti današnje situacije z razmerami v narodno-osvobodilni borbi, ko je šlo za obstoj. Iz tega sledi še večja aktivnost, še večja sloga ne samo na političnem maršev tudi na kulturnem področju, kjer je program in delo SPZ osnovano na načelih NOB in tako ustreza volji našega človeka.“

(Dalje na 8. strani)

Leto 1976 - pomemben mejnik v boju za naše narodne pravice

Na pragu novega leta je prav, da se ozremo nazaj na leto 1976, ki se izteka in o katerem lahko rečemo, da je bilo za koroške Slovence eno izmed najbolj razgibanih in borbenih po koncu druge svetovne vojne; bilo je polno dejanj in dogodkov, tako pozitivnih kot tudi negativnih.

Skoraj točno pred enim letom sta se na Brdu pri Kranju sestala jugoslovanski predsednik Josip Broz Tito in avstrijski zvezni kancler dr. Bruno Kreisky, da se pogovorita o odnosih med obema državama. Velik del razgovorov je bil posvečen vprašanju Slovencev in Hrvatov v Avstriji in iz ust najbolj odgovornih jugoslovanskih politikov (Tito, Kardelj, Kraigher, Bakarič in drugi) je bil kancler Kreisky informiran o tozadevnih stališčih Jugoslavije.

Pričakovati je bilo, da bo to srečanje pozitivno vplivalo tudi na nadaljnji razplet dogodkov okoli izpolnjevanja sedmega člena avstrijske državne pogodbe. Vsekakor pa takrat še nihče ni slutil, da bo prav leto 1976 eno izmed tistih v zgodovini druge republike, v katerem bodo pristojni uradni in politični dejavniki najbolj oportunistično klecnili pred zahtevami nemških nacionalistov.

Na drugi strani pa so v letu 1976 najbolj odgovorni jugoslovanski državniki povsem jasno in nedvoumno zavzeli stališče glede neizpolnjevanja in enostranske revizije avstrijske državne pogodbe. Predsednik Tito je sprejel delegacijo osrednjih slovenskih organizacij ter osebno v imenu vseh jugoslovanskih narodov in narodnosti zagotovil, da nas Jugoslavija gleda kot suverena nosilca naših priporjenih pravic in da bo pristala le na takšno rešitev člena 7, kakršno bomo koroški Slovenci dosegli in sprejeli v pogajanjih z avstrijsko vlado.

Brez dvoma je bil za nas v letu 1976 osrednji in najbolj odločilen dogodek uspešni bojkot ugotavljanja manjšine dne 14. novembra. Vendar pa tega 14. novembra 1976 ne smemo gledati ločeno od drugih dogodkov. Za nas je bil bojkot preševanja jasen in nepreklicen že pred sprejetjem treh protimanjšinskih zakonov v avstrijskem parlamentu dne 7. 7. 1976. Sicer pa je Zveza slovenskih organizacij na Koroškem napovedala ugotavljanju dosleden bojkot, propad in neuporabnost rezultatov že v svoji izjavi z dne 17. 2. 1976.

V letu 1976 smo morali koroški Slovenci predvsem odbijati napade na naše osnovne narodne pravice. Ti napadi so dosegli višek s sprejetjem treh protimanjšinskih zakonov in z ugotavljanjem manjšine, pa tudi v zaostreni protimanjšinski gonji, ki je segala vse tja do bombnih atentatov. Pri obrambi narodnih pravic in v pripravah za bojkot štetja je sodelovala ogromna večina našega ljudstva. Na vseh področjih smo v letu 1976 zastavili nove pobude, razgibali smo podeželje, izredne razsežnosti je doseglo solidarnostno gibanje nemško govorečih demokratov — uspeli smo podreti zid anonimnosti, ki so ga nekateri skušali postaviti okoli nas.

Koordinacija borbe za narodnostne pravice in akcijska enotnost vseh koroških Slovencev je bila v letu 1976 temelj naših uspehov, hkrati pa potrdilo, da smo se v polni meri zavedali, pred kako odgovornimi in dolgoročnimi odločitvami smo stali v tem letu. Še nikdar po drugi svetovni vojni se Avstriji ni bilo treba tolikokrat zagovarjati in tako „lagati“ pred raznimi jorumi Združenih narodov, kjer je bila obtožena zaradi nedemokratične manjšinske politike in neizpolnjevanja mednarodnih pogodbenih obveznosti.

Leto 1976 pomeni tudi uveljavitev skupnega nastopanja manjšin v Avstriji. Prineslo je močno podporo mednarodnih manjšinskih in drugih organizacij širom Evrope. Koroški Slovenci smo v tem letu na treh močnih protestnih zbiorih in na demonstraciji dne 9. aprila pokazali, da smo pripravljeni in trdno odločeni boriti se za naše pravice skupaj z demokratičnimi silami v državi. Prav tako skupaj z demokratičnim večinskim narodom smo izrazili globoko ogorčenje in protestirali proti hujšakim prireditvam nemških nacionalistov v Kotmari vasi, St. Jakobu in Skocijanu, kjer povsod so sodelovali tudi vidni predstavniki koroških političnih strank.

Po dolgoletnem zavlačevanju s strani avstrijske vlade je v tem letu nad 200 koroških Slovencev končno smelo sprejeti odlikovanja, ki jih jim je za zasluge v skupnem boju proti fašizmu podelil jugoslovanski predsednik Tito. „Slovenski vestnik“ kot glasilo ZSO je v tem letu praznoval svojo 30-letnico. Slovenski jezik si je tudi v tem letu pod najbolj neugodnimi pogoji utiral pot v koroško javnost, in sicer predvsem na občinski ravni. Mlada generacija je aktivno sodelovala pri vseh pomembnih odločitvah in akcijah. V tem letu pa smo bili koroški Slovenci deležni močne podpore tudi s strani slovenske narodne skupnosti v Italiji ter rojakov v Ameriki.

Borba in vsestransko napredovanje zatiranih narodov v svetu je tudi v letu 1976 potekalo z nezmanjšano naglico. Stari gospodarski in družbeni temelji se rušijo. Narodi Afrike, Azije in Latinske Amerike vedno glasneje zahtevajo samostojnost in pripravljajo izkoriščevalcem zaslužni poraz. OZN postaja vedno bolj instrument, ki se obrača proti tistim, ki so jo ustanovili z namenom, da bi z njeno pomočjo kontrolirali in obvladovali male narode in države.

Tudi država matičnega naroda — Jugoslavija — je zabeležila v tem letu nekaj pomembnih uspehov. Konferenca neuvrčenih v Colombu, berlinska konferenca komunističnih strank, ratifikacija osimskih sporazumov

(Dalje na 2. strani)

Tudi v bodoče vso pomoč matičnega naroda

V imenu Zveze kulturno prosvetnih organizacij ter Kulturne skupnosti SR Slovenije je predsednik Ivo Tavčar čestital Slovenski prosvetni zvezi in včlanjenim društvom k doseženim uspehom. „Z vami vred se jih veselimo, kajti z njimi opravičujete svoj obstoj in izražate voljo po nadaljnjem delovanju,“ je poudaril ter zagotovil vsestransko pomoč matičnega naroda tudi v bodoče. „To pomoč vam nudimo, ker se zavedamo, da je razvoj slovenskega naroda odvisen od razvoja slehernega njegovega dela in slehernega njegovega člana.“

Vodja biroja za koroške Slovence pri kulturnem oddelku urada deželne vlade dr. Pavel Apovnik je dejal, da želi v tej funkciji imeti korektno odnose do vseh slovenskih kulturnih organizacij, ustanov in društev ter jim pomagati z nasveti in informacijami. „Dejstvo, da status biroja za Slovence pri uradu koroške deželne vlade še vedno ni urejen, najbolj občutimo na področju subvencij za kulturno dejavnost,“ je naglasil dr. Apovnik. „Sicer ne drži, da koroška deželna vlada ne daje nobenih subvencij za slovensko kulturno dejavnost na Koroškem — to je treba reči neglede na to, kako bo taka ugotovitev interpretirana — toda strinjam se s tistimi, ki poudarjajo, da bi morale biti subvencije znatno večje, izdatnejše. To pa je med drugim povezano tudi z ureditvijo statusa biroja za Slovence; ta ureditev pa je odvisna od uresničitve naših pravic, ki so zajamčene v 7. členu avstrijske državne pogodbe.“ Zaključil je z željo, da bi bil občni zbor SPZ trenutek razmišljanja o doslej prehojeni poti per pobuda za iskanje novih, še neprehojenih poti ob nespremenjenem cilju: da ohranimo naš jezik in našo kulturo kot dragocen kamen v mozaiku kultur vseh narodov sveta.

Priznanje in čestitke k opravljenemu delu in doseženim uspehom je izrazil tudi podpredsednik Krščanske kulturne zveze dr. Janko Zerzer, ki je hkrati naglasil željo, da bi bila v bodoče koordinacija med obema organizacijama še boljša in bi s tem medsebojno sodelovanje še obogatili.

Vsi prisrčno vabljeni na tradicionalni
26. Slovenski ples

ki bo v soboto 8. januarja 1977 s pričetkom ob 8. uri zvečer v prostorih Delavske zbornice v Celovcu.

Tokrat bosta za ples igrala znana in priljubljena

● Ansambel bratov Avenik

● Ansambel Stane Mancini s kombo kvartetom

Vstopnice po 40 šil. v predprodaji pri krajevnih prosvetnih društvih, v knjigarni „Naša knjiga“ in v pisarni SPZ; po 50 šil. pri večerni blagajni.

Slovenska prosvetna zveza

Ob manjšinskem vprašanju se kalijo sile demokracije

Kakor po eni strani vedno bolj prodira spoznanje, da manjšinsko vprašanje ni izoliran problem, marveč je sestavni del splošnega boja za demokratizacijo družbe, tako po drugi strani čedalje bolj postaja očitno, da se ob manjšinskem vprašanju kalijo sile demokracije. Pravilnost te ugotovitve nam znova potrjujejo razni dogodki iz zadnjega časa, ob katerih dovolj jasno vidimo, kako resnično in iskreno angažiranje v manjšinskem vprašanju lahko privede do nesoglasij in do sporov s tistimi, ki stremijo za tem, da bi si ohranili svojo oblast; celo do odkritega nasprotstva pa s tistimi, ki demokracijo sploh samo zlorabljajo za uveljavljanje svojih nedemokratskih metod in ciljev.

Vzemimo samo primer tajnice koroške katoliške delavske mladine Ede Konrad: ker se je aktivno vključila v boj za pravice koroških Slovencev in je sodelovala v solidarnostnem gibanju, je pri svojem škofijskem delodajalcu padla v „nemilost“ — pod pretvezo, da je bila neposlušna, ji je bila funkcija enostavno odvzeta. O zadevi smo v našem listu že ponovno poročali, tokrat pa objavljamo izjavo, s katero je naša mladinska organizacija Slovenska mladina izrazila solidarnost z Edo Konrad in preko nje s katoliško delavsko mladino. Takole je rečeno v izjavi:

Iz radijskih in časopisnih poročil in na podlagi osebnih kontaktov s Katoliško delavsko mladino ter nje- no tajnico Edo Konrad smo podrobno obveščeni o dogodkih in ozadjih odstavilve Ede Konrad. Kot prepričana katoličanka se je z vso vmeno in zelo pošteno — veliko dela je opravljala v svojem prostem času — zavzemala za boljše odnose med obema narodoma na Koroškem, za izpolnitev 7. člena avstrijske državne pogodbe in proti ugotavljanju manjšine. Med

drugim je nastopila tudi na demonstraciji dne 9. aprila 1976 v Celovcu, kjer smo slovensko in nemško govoreči Avstrijci protestirali proti ugotavljanju manjšine ter zahtevali izpolnitev člena 7.

Če Eddi Konrad sedaj odgovorni ljudje pri škofijsstvu očitajo nesposobnost in so ji s takšno „utemeljitvijo“ tudi odpovedali službo, medtem ko iz internih poročil sledi, da ji v resnici očitajo predvsem to, da se je preveč zavzemala za pravice koroških Slovencev in bila preveč angažirana v Solidarnostnem komiteju, potem je tak razvoj skrajno nedemokratski in škodljiv. Pri zadevanja tistih ljudi, ki sedaj s socialnimi pritiski skušajo onemogočiti Edo Konrad in preko nje proces demokratizacije znotraj cerkvenih krogov, znanim hujskačem, kot so Mucher in drugi, pa se ne upajo stopiti na prste, so v nasprotju z akcijo „Skupna Koroška — Gemeinsames Kärnten“.

Dokler bodo odgovorni krogi v škofijsstvu izvajali nedemokratske sankcije proti lastnim članom, nacionalistične hujskače Mucherjevega kova pa pustili nekaznovane in

dokler v škofijskih ustanovah ne bodo uvedli dosledne dvojezičnosti, tako dolgo bodo prizadevanja „Skupna Koroška — Gemeinsames Kärnten“ ostala pač le dokaz, da tudi vodilni močje v koroški Cerkev niso pripravljeni resno se lotiti problema in prispevati k pomiritvi v deželi.

Slovenska mladina podpira Edo Konrad in ji zagotavlja vso solidarnost v zavesti, da je katoliška delavska mladina s svojim delovanjem več prispevala k pravični pomiritvi na podlagi doslednega izpolnjevanja člena 7 avstrijske državne pogodbe kot pa cela vrsta drugih katoliških organizacij. Pozivamo slovensko mladino na Koroškem in sploh koroške Slovence, da se pridružijo tej solidarnosti.

Drug tak primer iz najnovejše dobe, o katerem smo v našem listu prav tako že poročali, sta graška profesorja Franz Göbhart in Gerhard Beermann: ker sta se aktivno vključila v Solidarnostni komitej za pravice koroških Slovencev in v tem okviru pozvala tudi na bojkot preštevanja, sta bila prijavljena oblasem, ki so uvedle proti njima disciplinarski postopek. Pri tem je značilno, da je ovadba prišla iz krogov, v katerih so našli založniške številni ljudje z rjavo preteklostjo. Očitno s sorodno barvo obarvana pa je tudi najnovejša hujskaška gonja proti obema profesorjema, kajti letak (ki je bil širokogrudno razposlan na vsa gospodinjstva) je po črki in duhu naravnost klasičen primer nacionalističnega hujskanja, kot je bilo „v modi“ za časa nacizma. Sicer pa to niti ne začudi, saj si profesor Göbhart „nemilost“ teh krogov ni nakopal le s svojim angažiranjem v manjšinskem vprašanju, marveč se je proti določeni „nacionalni častli“ pregrešil že spomladi, ko se je aktivno vključil v gibanje demokratičnih sil za preprečitev neonacističnih prireditel „Steirischer Frühling“ in „Deutsches Kulturwerk“.

Tukaj pa se krog zaključuje in je ponovno potrjeno uvodoma navedeno spoznanje, da je manjšinsko vprašanje del splošnega boja za demokratizacijo. Zaskrbljujoče pri vsem tem je zlasti dejstvo, da tisti, ki so „na oblasti“, vse preveč poslušajo in popuščajo nacionalističnim krogom ter se prej ali slej znajdejo z njimi v bolj ali manj očitnem zavezništvu proti demokratičnim silam in posameznikom, ki si iskreno prizadevajo za demokratizacijo; posebno doživljamo to tedaj, če se ta boj za demokratizacijo odvija na področju manjšin in njihovih pravic. Tako si družba, ki se sicer

JUGOSLOVANSKI PREDSEDNIK TITO:

Pomemben je delež

ki so ga v boju proti fašizmu prispevali Slovenci v Avstriji

Z najrazličnejšimi prireditvami in počastitvami so v Jugoslaviji obhajali Dan jugoslovanske ljudske armade. Ena izmed takih počastitev je bila tudi promocija predsednika republike in vrhovnega poveljnika oboroženih sil SFRJ maršala Josipa Broza Tita za prvega doktorja vojaških ved v Jugoslaviji.

S tem je bilo izraženo priznanje Titu, ki je ustvaril jugoslovansko osvobodilno in revolucionarno armado v izredno zapletenih razmerah druge svetovne vojne; da je vodil oboroženi boj in snoval izvirno strategijo in taktiko ter iskal najbolj smotne rešitve za vse težave, ki so se pojavile v štirih letih oboroženega boja; da je bil ustvarjalec, navdihovalec in organizator vseh zmag na bojnem polju — od prvih uporniških strelcev leta 1941, prek preraščanja vstaje v splošno ljudsko osvobodilno vojno, pa do zaključnih operacij za osvoboditev države leta 1945.

Ob izročitvi diplome doktorja vojaških ved je maršal Tito obširno spregovoril o narodnoosvobodilni borbi jugoslovanskih narodov, pri tem pa je posebej poudaril tudi delež, ki smo ga v skupnem boju proti nacifašizmu prispevali koroški Slovenci. Povzetek njegovega govora objavljamo na 7. strani današnje številke.

Važne odločitve v OZN

Na letošnjem 31. zasedanju glavne skupščine OZN, ki se je pred nedavnim končalo z vrsto važnih sklepov, so spet obravnavali najvažnejše probleme sodobnega človeštva ter v mnogih vprašanih dosegli tudi sklepe, ki bodo brez dvoma odločilno vplivali na nadaljnji razvoj sveta.

O tem govori že dejstvo, da je bil sprejet sklep, da se spomladi leta 1977 nadaljuje razprava o ekonomskih vprašanih med razvitimi državami in državami v razvoju. Prav tako važna pa je tudi soglasna odločitev, da se skliče posebno zasedanje, ki ga bodo v celoti posvetili vprašanju razoroževanja; ta sklep ocenjujejo sploh kot največji dosežek letošnjih razprav na sedežu Združenih narodov. Tozadevna pobuda, ki so jo dale neuvrščene države, je prišla namreč prav v času, ko so velesile v precepu, ali naj nadaljujejo dirko v oboroževanju ali pa omejijo proizvodnjo orožja.

Sploh so neuvrščene države tudi na letošnjem zasedanju OZN igrale izredno pomembno vlogo ter so prav iz njihovih vrst prišle najvažnejše pobude. V tem okviru je naletela na pozitiven odmev tudi pobuda Jugoslavije, ki se je zavzela za to, da bi morala OZN posvetiti večjo pozornost problematiki zaščite narodnostnih manjšin ter izdelati ustrezne dokumente, ki bi posamezne države obvezovali, da dosledno izpolnjujejo svoje tozadevne pogodbenne obveznosti.

Zato gotovo ni naključje, da je bil sprejet tudi sklep, da kandidira Jugoslavijo za predsednico prihodnjega 32. zasedanja glavne skupščine OZN, ki se bo začelo septembra 1977. Pri tem so poudarili, da bo ta zelo pomembna funkcija v delu svetovne organizacije pripadla državi „katere devajnost v OZN izredno cenijo“. Kakor so v tej zvezi sporočili v Beogradu, bo Jugoslavija na podlagi tega sklepa kandidirala za predsednika 32. zasedanja glavne skupščine namestnika zveznega sekretarja za zunanje zadeve Lazarja Mojsova. Svoječasno je bil Lazar Mojsov jugoslovanski veleposlanik na Dunaju, prav tako pa tudi stalni predstavnik SFRJ v OZN.

Pred zaključkom letošnjega zasedanja je glavna skupščina OZN urenila tudi vprašanje glavnega tajnika svetovne organizacije, ker sedanjemu tajniku Kurtu Waldheimu 31. decembra poteče mandat. Najprej v varnostnem svetu in potem še v glavni skupščini je bil dr. Kurt Waldheim ponovno izvoljen za glavnega tajnika OZN, tako da bo za nadaljnjih pet let opravljal najvišjo in najodgovornejšo funkcijo v svetovni organizaciji. To vsekakor pomeni priznanje za njegovo dosedanje dejavnost na tem visokem položaju.

zelo rada ponša s svojo demokratičnostjo (in bi z njo rada misijonarila še v drugih državah), pravzaprav sama izstavlja pričevalo o tem, kako demokratična je v resnici.

Seveda pa to ne sme ovirati skupnega boja za demokracijo, marveč je treba še bolj strniti in povežati vse resnične demokrate — ne glede na politično opredelitev, narodno pripadnost ali versko prepričanje — v odločnem prizadevanju za vsestransko demokratizacijo v družbi in državi. V tem smislu nas tudi v novem letu čakajo velike naloge.

Beograd se pripravlja na „obračun“ helsinških sklepov

Dne 15. junija 1977 se bo v Beogradu začel sestanek, ki bo posvečen problemom evropske varnosti in sodelovanja, bo torej nekakšen „obračun“ o dosedanjem izpolnjevanju sklepov helsinške konference. Sestanek bo potekal v dveh fazah ter bo z enomesečno prekinitvijo verjetno trajal vse do konca leta.

Poleg analizi uspehov pri uresničevanju sklepov helsinških dokumentov bo sestanek namenjen tudi določanju novih oblik ter poti sodelovanja evropskih držav. V prvi fazi bodo sprejeli dogovor o dnevnem redu in načinu dela, potem pa se bo nadaljeval na ravni predstavnikov zunanjih ministrstev iz 35 držav, ki so bile udeležene na konferenci voditeljev držav ali vlad v Helsinkih.

Jugoslavija se kot gostiteljica že posvetuje z državami, ki bodo sodelovale na beograjskem sestanku. Na podlagi tega sodelovanja naj bi dosegli kar najboljše pogoje za delo in dogovarjanje. Kakor predvidevajo, bodo na beograjskem zborovanju obravnavali predvsem tri skupine nalog:

1. Na podlagi sklepov helsinške konference omogočiti v Evropi še uspešnejšo politiko popuščanja na-

petosti in stabilnosti, kar mora očitno imeti širši mednarodni obseg.

2. Oceniti rezultate izvajanja helsinškega zaključnega dokumenta na vseh področjih, pri čemer je treba upoštevati, da gre za dolgoročno nalogo.

3. Ob upoštevanju načel konsenza držav-udeleženk je treba sprejeti sklep o prihodnjih oblikah kontinuitete evropskih dogovorov o varnosti in sodelovanju.

Predstavnik jugoslovanskega zunanjega ministrstva je v zvezi s pripravami izrazil prepričanje, da bodo vsi udeleženci prispevali svoj delež k uresničitvi teh nalog in omogočili, da bo beograjski sestanek popolnoma uspešen.

Ko bodo na beograjskem sestanku polagali obračun o dosedanjem izvajanju helsinških sklepov, bo brez dvoma govora tudi o manjšinski problematiki, saj helsinški zaključni dokumenti tudi na tem področju vsebujejo posebna določila in s tem obveznosti za vse države-udeležence, med katerimi je bila tudi Avstrija.

Leto 1976 - pomemben mejnik v boju za naše narodne pravice

(Nadaljevanje s 1. strani)

kot primer izpolnjevanja helsinških dokumentov — to so brez dvoma dogodki, pri katerih je bila Jugoslavija zelo tvorno udeležena. Na notranjepolitičnem področju pa so sprejete zakona o združenem delu, najširša akcijska solidarnost in pomoč žrtvam v Posočju ter strnjena fronta jugoslovanskih narodov in narodnosti v podpori koroškimi Slovincem in gradiščanskim Hrvatoma so brez dvoma zgodovinski dogodki.

Znotraj Avstrije je bila v letu 1976 domala celotna javnost seznanjena in konfrontirana z manjšinskim vprašanjem. Zaostritve okoli organizacije socialističnih študentov ali katoliške delavske mladine ter primeri Uda Mannerja in drugih pa kažejo, da postaja manjšinsko vprašanje vsebolj sestavni del splošnega razvoja demokratizacije v družbi in državi.

Po polomu preštevanja in ob dejstvu, da bo vztrajanje na tristranskem sporazumu konstruktivno reševanje manjšinskih vprašanj in s tem izpolnitev člena 7 samo otežkočalo, ne nazadnje pa tudi v luči ocene zadnjih razgovorov s kanclerjem Kreiskyem vse kaže, da bo tudi v letu 1977 manjšinsko vprašanje slejkoprej merilo za demokratizacijo oz. nedemokratičnega vzdušja v Avstriji in še posebej na Koroškem. Kajti znano je — in koroški Slovenci smo to občutili na lastni koži —, da so v letu 1976 imele nemško-nacionalne in nazadnjaške sile na Koroškem praktično proste roke za svoje delovanje ter so v veliki meri soodločale in sooblikovale politično ozračje v deželi.

Koroški Slovenci smo bili v tem letu izpostavljeni neprestanim in do skrajnosti nedemokratičnim napadom. Kljub temu lahko trdimo, da smo te napade s tem, da smo mobilizirali najširše ljudske množice, zelo uspešno odbijali in pri tem zabeležili eno izmed največjih zmag po drugi svetovni vojni: preprečili smo uporabnost rezultatov ugotavljanja manjšine, potrdili osrednji organizaciji kot edini legitimni zastopniki koroških Slovencev ter pridobili v avstrijski in širši evropski javnosti določeno zaledje.

Pri tem je posebno razveseljivo in naravnost simbolično, da smo te uspehe dosegli prav v letu, ko smo vsi Slovenci skupaj praznovali stoletnico Ivana Cankarja — velikega buditelja slovenskega naroda.

Če bomo tudi v prihodnjem letu znali hoditi po začrtani poti najširše akcijske enotnosti; poiskati še več zaledja med avstrijskimi demokrati in na ta način pospešiti splošno demokratizacijo v avstrijski družbi; se posvetiti predvsem tistim področjem delovanja, ki so odločilna za naš nadaljnji obstoj in razvoj, kot so predvsem predšolska in šolska vzgoja mladine, gospodarsko uveljavljanje v prostoru naše naselitve, prodiranje našega jezika v javnost kot enakopravnega uradnega jezika; razvijati take oblike borbe, ki bodo zajele čim več naših ljudi na podeželju, ki bodo lahko dejavno sooblikovale našo nadaljnjo narodno politiko; gojiti dobre in vsestranske stike z matičnim narodom — potem nas bo morala v prihodnje tudi avstrijska vlada, pa naj bo kakršne koli barve, prej ali slej priznati kot edinega suverenežnega nosilca naših pravic, ki so zajamčene in jasno zapisane v sedmem členu avstrijske državne pogodbe in ki jih paralelno h temu garantirajo tudi mnoga določila drugih mednarodnih dokumentov.

Eno pa nam mora biti ob vseh teh lepih ciljih jasno: dosegli bomo samo in edino to, za kar smo se pripravljali boriti. V tem smislu bralcem Slovenskega vestnika in vsem rojakom ustvarjalno, zdravo in zadovoljno novo leto 1977!

dipl. inž. Feliks Wieser
tajnik ZSO

Bogata prosvetna dejavnost v ogledalu delovnega poročila SPZ

„Lahko poudarimo, da je naše delo bilo uspešno in da smo v tem obdobju brez dvoma napravili napredek v našem kulturno-prosvetnem prizadevanju. Seveda pa je treba tudi priznati, da vsega, kar smo želeli, nismo dosegli in da nas še čakajo zahtevne naloge v boju za ohranitev slovenske kulture in besede na Koroškem.“ Tako je poudaril tajnik Slovenske prosvetne zveze Andrej Kokot, ko je na občnem zboru v obširnem poročilu razgrnil obračun dela v minuli štiriletni delovni dobi naše osrednje kulturno-prosvetne organizacije. Pri tem je še opozoril, da je delo pri naših organizacijah še posebno težavno, saj se ne srečujemo le z običajnimi težavami, kot jih ima v današnji družbi sleherna kulturna organizacija ali ustanova; Slovenci smo poleg tega soočeni še z močno protislovensko gonjo in je naše delo zato predvsem narodno obrambnega značaja, kot tako pa še bolj težavno, zahtevno in odgovorno.

Pobude in načrti za delo naše prosvetne centrale so se rojevali na sejah, ki so jih imeli posamezni odbori ter zborovodje. Predstavniki SPZ so se udeleževali tudi sej včlanjenih društev, predvsem pa so obiskovali društvene prireditve, ki jih je bilo v tej dobi izredno veliko. Ne nazadnje je treba omeniti obiske pri kulturnih ustanovah v matični Sloveniji ter pri Slovencih v Italiji, s katerimi ima SPZ navezane tesne stike.

V zadnjih štirih letih je izvedla SPZ številne centralne prireditve. To so vsakeletha Prešernova proslava v Celovcu, gostovanja dramskega ali opernega ansambla vodilnih slovenskih gledališč, obiski raznih vrhunskih skupin, kot je Slovenski oktet in drugi. Vsako leto z uspehom prireja tradicionalni Slovenski ples, ki se je razvil v največjo slovensko družabno-zabavno prireditev na Koroškem. Velik uspeh je dosegla SPZ na področju posredovanja slovenske filmske umetnosti in so nam iz zadnje dobe posebno v spominu premiere slovenskih filmov „Na klancu“, „Cvetje v jeseni“ in „Idealist“.

Tržaška proslava

ob Kosovelovi obletnici

V organizaciji vodilnih kulturnih ustanov tržaških Slovencev je bila v tržaškem Kulturnem domu spominska proslava ob 50. obletnici smrti pesnika Srečka Kosovega.

Po uvodnem nagovoru pesnika Marka Kravosa, ki je orisal življenje in delo Srečka Kosovega in poudaril zlasti njegov pomen za slovenski živelj na Primorskem, so člani Stalnega slovenskega gledališča, Komorni zbor Glasbene matice, zbor „Igo Gruden“ iz Nabrežine ter solisti Nora Jankovič in Neva Merlak izvajali pester spored, ki je po eni strani pričal o bogastvu Kosovelovega ustvarjanja, hkrati pa dokazoval tudi visoko raven kulturno-umetniške dejavnosti tržaških Slovencev.

Ob tej priložnosti je bila odprta tudi razstava Kosovelovih rokopisov in tiskanih del.

Omenjeni dosežki slovenske filmske umetnosti niso bili predstavljeni samo v Celovcu, marveč tudi v kinematografih v Železni Kapli, Št. Jakobu v Rožu ter v Čajni v Ziljski dolini. Vsakega izmed teh filmov je videlo več kot 2000 ljudi; „Cvetje v jeseni“, ki je na razpolago tudi v ozkočrtni kopiji, pa si je na 88 predstavah ogledalo že 6.252 oseb. Poleg omenjenih filmov je SPZ predstavila še mladinska filma „Pestna“ in „Pastirci“, filma „Kaplan Martin Čedermac“ in „Vr-

nitev“ ter dokumentarni film dr. Gabriela „Protest“.

S filmskimi predvajani se je SPZ vključila tudi v priprave za bojkot preševanja in se tako identificirala s sklepom obeh osrednjih organizacij koroških Slovencev, ki sta pozvali na upor proti načrtovanemu statističnemu genocidu.

Med nadaljnjimi dejavnostmi je bilo v tajniškem poročilu navedeno sodelovanje SPZ z likovno kolonijo mladih v Vuzenici ob Dravi ter s Folklorno kolonijo na osnovni šoli „Matija Valjavec“ v Preddvoru. Dosežki mladih likovnikov so bili letos predstavljeni v naši galeriji „Aula slovenica“, na folklornem področju pa kaže prve uspehe predvsem skupina v Globasnici.

Tesno sodelovanje je navezala SPZ z Dijaškim domom Slovenskega šolskega društva v Celovcu, kjer pomaga pri uresničevanju kulturnih programov, predvaja slovenske filme in posreduje kulturne sporede. Zlasti s posredovanjem filmskih predstav pomaga tudi slovenski gimnaziji; s slovenskim filmom je bila v domu Sodalitas v Tinjah, v klubu Koroške dijaške zveze in pri študentih na Dunaju. Za vsakelethi gimnazijski ples posreduje primeren instrumentalni ansambel; mladima tamburaškima zboroma v Železni Kapli in Hodišah je oskrbela instrumente in notni material; SPD v Borovljah je podprla pri nakupu instrumentov za mladi godbeni ansambel, ki mu je omogočila že več nastopov in gostovanj.

Veliko pozornost posveča SPZ umetnikom, ki so prav preko naše

prosvetne centrale našli pot v širšo javnost. V sodelovanju s klubom mladje so bili predstavljeni na razstavah v Trstu, Mariboru, Kranju in Beljaku. Likovne razstave pa je SPZ priredila tudi že v prejšnjih letih: še dobro je v spominu razstava umetnikov iz Slovenj Gradca; v Kranju je bila razstava Zorke Weiss in Gustava Januša, na Jesenicah pa razstava Jožeta Boschitza. V sodelovanju z Društvom likovnih umetnikov Slovenije pa so se na letošnji vseslovenski razstavi v Moderni galeriji v Ljubljani predstavili tudi Valentin Oman, Jože Boschitz in Zorka Weiss.

Vsako leto povabi SPZ na obisk na Koroško tudi slovenske književnike ter se tozadevno sodelovanje uspešno razvija z Društvom slovenskih pisateljev Slovenije v Ljubljani in s sorodnimi organizacijami v Mariboru, Kranju, Slovenj Gradcu, Jesenicah, Novem mestu in Celju. Naši domači avtorji so v okviru SPZ nastopali na literarnih večerih doma, v Sloveniji in v Trstu; takih nastopov je bilo v zadnjih letih kar 45. Posebno veliko zanimanje za našo ustvarjalno besedo vlada na šolah v Sloveniji. Domačo literarno dejavnost pa pospešuje SPZ tudi s tem, da redno podpira literarno revijo Mladje.

Med tradicionalne dejavnosti SPZ spada tudi Koroški koledar, ki vsako leto skupaj s knjigami Prešernove družbe gre med naše ljudi. Letos je SPZ založila programski zvezek, ki ga je izdal mešani pevski zbor „Rož“ v Št. Jakobu v Rožu za krstno izvedbo ziljske svatbe v pesmi, besedi, plesu in glasbi; s tem je znatno podprla dejavnost zbora, ki s posebno predanostjo goji slovensko narodno pesem na Koroškem. Seveda pa podpira SPZ tudi številne pevske zборе ter dramske in druge skupine krajevnih prosvetnih društev, ki jih oskrbuje z raznovrstnimi pripomočki ter jim finančno pomaga, kolikor pač dovoljuje okvir njenih omejenih možnosti.

V letu 1976 je SPZ posvetila posebno pozornost 100-letnici rojstva Ivana Cankarja. Omeniti je treba celovsko premiero filma „Idealist“, gostovanje Primorskega dramskega gledališča s Cankarjevim delom „Martin Kačur“ pri celovškem SPD „Bisernica“ ter uspelo razstavo Cankarjevih del v avli slovenske

Olimp mladjevskih bogov

Pred nedavnim je izšla nova, 24. številka Mladje. Prinaša prispevke že znanih sodelavcev in predstavlja tudi nekaj novih ustvarjalcev, zlasti pa je tokrat zelo močno zastopan krog besednih in likovnih oblikovalcev iz vrst naroda-soseda.

V prvi skupini najdemo imena Anton Gallob, Olga Vouk, Jožica Boščejeva, Janko Messner, Lev Detela, France Merkač; med novimi sodelavci so Jože Blajs, Draga Pasterk, Franci Sadolšek Mikej in F. M. Močnik; iz „nemškega“ kroga pa spoznamo pesnico Margarethe Herzele iz Št. Vida na Glini (kot slikarko jo je mladje predstavilo že v 20. številki), južnotirolskega pesnika Gerharda Koflerja, linškega arhitekta Fritzja Matzingerja ter Dunajčana Reinharda Sellnerja kot „pevca razglašene neslavne avstrijske slave“. Nadalje je objavljeno poročilo o novi koroški literarni reviji „Fett-fleck“ (o kateri smo svoječasnno poročali tudi v našem listu — op. ured.). „ilustrator“ te številke pa je Karel Vouk, doma iz Dobrle vasi, sedaj študira arhitekturo na Dunaju.

Če ob koncu še omenimo informativne publicistične zapiske ter „kritične“ oteske in opilke, potem je kratko naznanjena vsebina 24. številke Mladje, o kateri bi lahko ugotovili, da ne prinaša ničesar bistveno novega, nič posebno zanimivega, da torej ni nobeno razodetje, ki bi mu bilo treba posvetiti posebno pozornost.

Ravno zato pa bi bilo morda le pravilno in potrebno

povedati o Mladji enkrat tudi kakšno kritično besedo. V tem smislu namreč, da skupnosti mladjecev prav nič ne koristijo tisti posamezni njihovi sodelavci, ki si domišljajo, da sedijo na nekakšnem koroškem Olimpu, od koder lahko švigajo z bliski proti vsemu in vsakomur, kar njim ni po volji. Naravnost groteskno zvenijo besede o prepotenci iz ust ljudi, ki se imajo za tako vzvišene nad navadne zemljane, da npr. narodne organizacije in ustanove koroških Slovencev enostavno obsodijo zaradi popolne nedelavnosti. Kje pa si taki gospodje jemljejo pravico, da koroške Slovence kar v celoti obtožijo, da so se celih 30 let skrivali po mišjih luknjah?

Mislmo, da je tukaj zanesenjaštvo nekatere zanesenja-ke zaneslo le nekoliko predaleč. Gotovo: Mladje ima svoje mesto in ima svoj pomen v našem narodnem življenju in kulturnem ustvarjanju, kakor ima tudi svoje uspehe in svoje zasluge. Zato ima primeren odziv med našim ljudstvom, kakor je tudi deležno ustrezne podpore — tudi s strani narodnih organizacij. Toda to še dolgo ne pomeni, da je Mladje nekakšna „kabalna“ koroških Slovencev — svetinja, nedotakljiva in edino zveličavna. Zadnji naš prosvetaš, ki brez vsake podpore in brez priznanja res iz golega idealizma dela za ohranitev našega življa in naše besede na Koroškem, ima namreč vsaj toliko zaslug in vrednosti, kot pa tisti namišljeni bog na mladjevskem Olimpu, ki se je svoječasnno v svoji samoljubni domišljavosti tako daleč spozabil, da je naše prosvetne prireditve označil za „prosvetne fige“...

Pozitivne izjave

res samo „taktična poteza“?

Pred nekaj tedni smo na tem mestu poročali o najnovejšem stanju v vprašanju gradnje prelovnikov na Golici in Peči, s katerimi bi bilo tudi koroškim Slovincem zagotovljeno sprejemanje slovenske TV. Na podlagi zadnjega sestanka predstavnikov avstrijskega ORF, ljubljanske RTV in italijanske RAI je bilo namreč objavljeno, da je vprašanje prelovnikov v bistvu rešeno in da gre zdaj le še za formalno plat, kjer pa rešitve ne bo težko najti. Z veseljem smo zabeležili to vest in izrazili zadovoljstvo, da se je vprašanje po večletnem čakanju končno le premaknilo z mrtve točke. Toda hkrati smo tudi zapisali, da se nam nenadna pripravljenost na avstrijski strani zdi sumljiva, ker prihaja tik pred ugotavljanjem manjšine.

Zal je bila naša skepsa povsem upravičena.

Odgovor, ki ga je dobilo Društvo slovenskih pisateljev v Ljubljani na svojo tozadevno intervencijo z dne 17. 9. 1976 od ustavne službe pri uradu zveznega kanclerja na Dunaju, namreč ni „tič ne miš“, marveč je klasičen primer avstrijskega sprenevedanja. V tem „odgovoru“, ki je datiran s 30. 11. 1976 in nosi številko GZ 680 005/S-VI/5/76, „po naročilu zveznega kanclerja“ sporočajo, da bi predlagani kanali povzročili motnje v Avstriji in zato avstrijska stran ni mogla privoliti na uporabljanje teh kanalov za prelovnika na Golici in Peči. Pač pa je avstrijska stran izrazila pripravljenost, da ponovno prouči „ustrezno modificirane“ predloge jugoslovanske strani, kakršnih pa doslej pristojna avstrijska mesta še niso prejela.

Kdor ne pozna podrobnosti, bi gotovo nasedel takemu zavijanju dejstev. Toda avstrijski predstavniki, ki zdaj menda tako težko čakajo na nove jugoslovanske predloge, so že na zadnjem sestanku skupaj z jugoslovanskimi in italijanskimi strokovnjaki ugotovili, da je tehnično najbolj sprejemljiv prvi predlog, ki ga je RTV Ljubljana posredovala avstrijskim strokovnjakom že pred tremi leti!

Zakaj sedanje sprenevedanje! Zakaj se sedaj delajo, kakor da bi bili krivi drugi, ko pa vendar Avstrija že leta zavlačuje in dela težave! Ali so občasne pozitivne izjave res samo „taktična poteza“ z namenom in ciljem, da bi zavajali domačo in mednarodno javnost. In kot kaj je potem treba razumeti besede deželnega glavarja Wagnerja, ki je pred tedni prav v tem vprašanju „odkril“ in naglasil potrebo svobodnega pretakanja informacij v smislu helsinških dokumentov!

gimnazije, ki je bila hkrati zaključna prireditve v okviru Cankarjevega leta.

Delo SPZ se razvija seveda tudi še na drugih področjih, kot so raznovrstna predavanja, ekskurzije, izleti, tečajji itd. Prav tako je skušala našo kulturo predstaviti narodu-sosedu v deželi, vendar tozadevna prizadevanja niso rodila željenega uspeha: naše pobude niso bile vedno deležne potrebnega odziva, kar brez dvoma gre na račun tistih nacionalističnih sil, ki hujskajo na narodnostno nestrpnost.

Še nekaj podatkov o prireditvah včlanjenih slovenskih prosvetnih društev. Število teh prireditev je v zadnjih letih stalno naraščalo: leta 1972 jih je bilo 75, leta 1973 že 98, leta 1974 celo 131, leta 1975 je število naraslo na 158 prireditev, letos pa jih je bilo že doslej 191, tako da smo skupaj zabeležili 653 krajevnih prireditev. V to število so vključena tudi gostovanja naših skupin v Sloveniji in na Primorskem

oz. obiski skupin iz Slovenije in Primorske pri nas na Koroškem; naših gostovanj je bilo v obravnavani dobi 56, pri nas pa je gostovalo 67 skupin ali ansamblov.

Pri vseh teh prireditvah gre v večji meri za pevske nastope, kajti zborovsko petje je še vedno najmočnejša oblika našega prosvetnega delovanja. O tem priča tudi podatek, da v 15 pevskih zbora naših društev deluje nad 250 pevk in pevcev, medtem ko v devetih društvi deluje nekaj več kot 150 odrskih igralcev. Nekatera društva imajo poleg pevskega zbora in dramske skupine še druge sekcije, npr. folklorne, tamburaške, športne in druge, ki prav tako zajemajo lepo število prosvetašev, zlasti mladino. Ponemod se bavijo še z akcijami letovanja otrok, obstajajo pa tudi narodno-zabavni ansambli, izmed katerih dosegaajo nekateri že kar lepe uspehe.

Ob vseh teh vrstah prosvetnega delovanja je knjižničarstvo tisto področje, ki najde še vse premalo pozornosti. Upati je, da bo v sodelovanju z Znanstvenim inštitutom SZO, ki je v svoje področje prevzel tudi študijsko ter potujočo knjižnico, v bodoče tudi na tem področju uspelo doseči večje uspehe, kajti knjiga je slej ko prej najboljši posredovalec kulture, omike in znanja.

Ob koncu svojega poročila je tajnik Andrej Kokot še poudaril, da je SPZ svojo pomoč vedno nudila tam, kjer je bila najbolj potrebna in v korist ohranitve slovenskega jezika in kulture na Koroškem. Pri tem nikdar ni gledala na svetovno-nazorsko opredelitev, seveda pa nikdar ni in ne bo zamenjala svoje napredne usmerjenosti, ki temelji na osnovah narodnoosvobodilne borbe. Prav tako pa je bila in bo ostala tesno povezana z matičnim narodom, brez katerega bi slovenski živelj na Koroškem kmalu ugasnil. Zato je razumljivo, da koroški Slovenci sooblikujejo kulturo slovenskega naroda. „Ponosni smo, da smo prispevali in še prispevamo svoj delež v slovensko kulturno zakladnico in naša dolžnost je, da te naše dosežke čuvamo in ohranjamo.“

Zanimivosti hodiške doline

Zahodne Gure so, kakor že ime pove, pogorje, ki se razprostira med Vrbskim jezerom in Dravo. Na vzhodu mejijo na ljubeljsko cesto, na zahodu pa se vlečejo skoro do Beljaka. Najvišja vzpetina tega pogorja je 929 m visoki Plešivec (Tanzboden).

Nekoč je bila ta gorska gmoča visoka planota, v katero je ledenik v davnih časih izdolbel dolino. Ko so prišli toplejši časi, je ledenik začel kopneti in upadati, tako da so ostanki le-tega danes štiri znana jezera, ki se liki štirih čudovitih temnoplavih kristalov bleščiijo v novo nastali dolini med Škofičani in Vetrinjem. Ta jezera so: Habnarjevo (Hafnersee), Hodiško ali Plažiško (nekoliko starejše ime) — Keutschacher See, Čevharjev birt (Baßgeigensee tudi Müllnersee) in Rjavško jezero (Rauschelesee).

To turistično pomembno hodiško dolino obrobja na jugu planinska planota Turje, na severu pa razgledni vrh Konj (Pyramidenkogel, 846 m) s 54 m visokim betonskim razglednim stolpom, h kateremu je od Hodiškega jezera speljana asfaltirana gorska cesta. Največje omenjenih jezer je Hodiško jezero, ki je znano po tem, da so tam našli ostanke mostičarskih naselbin. Močvirno področje, ki se vleče od Holbič pri Škofičah, kjer je Habnarjevo jezero pa do naselja Dobajnica vzhodno Hodiškega jezera, je bilo še pred „nedavnim“ združeno v eno jezero.

Glavni kraj v tej turistično vedno bolj zanimivi dolini so Hodiše, ki se ponašajo z lepim gradom, ki

so ga pred kratkim preuredili v občinsko hišo in s staro romansko cerkvijo, ki se leta 1237 omenja kot lastnina spodnjedravogradskega kapitulja in leta 1242 pa že kot samostojna župnija. V Hodišah deluje že dolgo let Slovensko prosvetno društvo „Zvezda“ (1904) in posojilnica (1901), ki ima blizu jezera svoje prostore oziroma poslopje.

Ob najzahodnejšem teh štirih — Habnarjevem jezeru, je Avstrijska zveza za socialni turizem zgradila mogočno počitniško naselje za svoje člane. Zaradi vedno večje preobremenitve obeh omenjenih jezer, so na tem območju pred leti začeli graditi kanalizacijo, ki naj bi obvarovala obe jezera pred nadaljnjim onesnaženjem.

Vzhodno od Hodiškega jezera na dnu ozke dolinice se blešči majhno vendar romantično jezerce, kateremu domačini pravijo Čevharjev birt. Ime ima po domačiji ob tem jezeru. In ker „nekaterim“ to ime ni ugajalo, so ga mimogrede prekrstili oz. ponemčili v čudno zveneče ime Baßgeigensee, kar pa še ni dovolj, saj je v specialki isto jezero označeno z imenom Müllner See. Katero ime je „prav“ ne ve nihče, kar seveda ni važno, glavno je, da je odstranjen slovenski prizvok imena! Posebnost tega jezera je, da je izredno mrzlo, tako da se skoro nihče ne kopa v njem.

Najvzhodnejši predstavnik raja štirih jezer — Rjavško jezero pa je v zadnjih letih postalo eno najbolj obiskanih jezer na Koroškem in to ne samo poleti, temveč predvsem tudi pozimi, ko ga izredno dolgo pokriva debela ledena skorja na kateri kar mrgoli drsalec. To jezero je bilo pred nedavnim ne-

pomembno in osamljeno. Šele leta 1954, ko se je v tem jezeru s svojim spremstvom kopal angleški ministrski predsednik Antony Eden, so za turizem odgovorni činitelji spoznali vrednost in pomen tega ljubkega jezera. Iz hvaležnosti odkritelju tega jezera, so pot k jezeru krstili na ime „Edenweg“. Med tem časom je hodiška občina za 1 milijon šilingov kupila jezero, menda samo zato, da bi preprečila, da bi ljudje ob bregovih gradili hiše. V prihodnje bo Rjavško jezero na razpolago vsem gostom, tako da ne bo domena raznih izbrancev, kot je to razvada ob drugih koroških jezerih. In ker je Rjavško jezero slovensko ime, so ga preimenovali v Rauschele See. Da ponemčevanje slovenskih topografskih imen ni samo neokusno in nekulturno ter v velikem nasprotju z vedo topografije, to koroških germanizatorjev sploh ne tangira. Vendar smo prepričani, da bo z demokratizacijo Avstrije morala izumreti tudi ta vrst topografske „neanderlalsčine“ na Koroškem, ki se drži samo zaradi te-

Slovensko prosvetno društvo „Borovlje“ vabi na predstavitve barvnega filma

VRNITEV

ki bo v četrtek 6. januarja 1977 ob 14. uri v društveni sobi, Dollichgasse 4/I v Borovljah.

Scenarij za film je napisal Janko Messner, posnela pa ga je TV Ljubljana. V glavni vlogi nastopa naš rojak Marjan Sreenc.

Prisrčno vabljeni!

ga, ker avstrijski tisk premalo stori na področju prosvetljenosti svojih množic.

Danes smo vas popeljali v čudovito hodiško dolino, ki je kakor smo že omenili izredno interesanten proizvod nekdanje ledene dobe. Oglejte si ta zanimivi svet in če boste imeli oči odprte, boste videli in doživljali še mnogo več, kar nam je bilo mogoče v teh borih vrsticah opisati.

SLOVENJI PLAJBERK:

Lepo uspela družabna prireditev

Ob prisojnem vznožju Žingarice v znani gostilni pd. pri Foltu v Slovenjem Plajberku je bilo v nedeljo na Štefanovo zelo živahno in prijetno. Kakor že mnogo let je Slovensko prosvetno društvo Borovlje tudi tokrat priredilo že tradicionalno družabno popoldne, katerega se je udeležila velika množica prosvetašev zlasti mladih ljudi, kar je seveda še prav posebno razveseljivo.

Pri letošnjih prireditvah je seveda sodelovalo tudi obnovljeno domače Slovensko prosvetno društvo „Vrtača“, ki je k uspehu prispevalo seveda tudi svoj delež, tako da sta obe sosednji prosvetni društvi lahko veseli skupnega uspeha. Med številnimi navzočimi sta bila zastopana tudi domači župnik Jančar in občinski odbornik Feliks Wieser pd. Šašelj.

Kakor lansko leto tako je tudi letos na prireditvi sodeloval društveni kvartet SPD Borovlje „Drava“, ki je iz svojih glasbil ob spremljavi pešja izvajal prijatelne melodije, ki so prevzele vsakogar v nabiti dvorani.

Namen teh tradicionalnih „družabnih popoldnevov“, ki se odvijajo ob koncu leta, je vsekakor ta, da se na prijeten družaben način izkaže hvaležnost listim kulturnim delavcem, ki so kakorkoli že prispevali svoj delež k požitvi kulturnega življenja na območju obeh prosvetnih društev. To je v svojem pozdravnem govoru tudi naglasil predsednik SPD Borovlje Andrej Wieser in ob tej priložnosti želel vsem vesele božične praznike ter uspehov polno in zdravo novo leto. Ko je govoril o božičnih praznikih, je menil, da so le-ti hkrati tudi praznik družine in mirnega sožitja, in to ne glede na jezik ali politično prepričanje, ki ga imamo. Predsednik je zaključil svoj govor z željo da bi bila tudi v novem letu 1977 obe društvi tako aktivni kot sta bili do sedaj.

Ob zvokih prijatnih melodij kvarteta SPD „Drava“, kateremu se je pridružil še mladi domači plajberški kvartet, se je „družabno popoldne“ zavleklo pozno v noč, kar je vsekakor prepričljivo znamenje, da je prireditev bila lep uspeh. Večina udeležencev te posrečene skupne kulturne prireditve je bila mnenja, da tako prijatelne družabnosti že dolgo ni bilo v Slovenjem Plajberku. Ne nazadnje naj še omenimo, da velja lepa hvala tudi gostilničarju, ki se je s svoje strani potrudil, da je bil družabni popoldan tako prijeten in uspešen.

Flachau - nov cestni priključek

V torek 21. decembra so dali v promet cestni priključek Flachau na Solnograškem. Ta cestni priključek povezuje Tursko avto cesto s kraji Flachau, Wagnin in St. Johann. Preko Flachau-a bo tudi z južne strani omogočeno priti v zimsko športne kraje, ki se nahajajo ob severnem vznožju pogorja Radstätter Tauern.

Na zgoraj omenjenem območju je tehnikom delalo preglavice 40 m visoko in okrog 250 m široko pobočje, ki je nevarno sililo na cesto in tako ogrožalo cestni promet. Tehniki so preračunali, da obstoja tam pritisk, ki znaša 38.000 ton, kar odgovarja teži 250 električnih lokomotiv. Ta pritisk oziroma to težo bi morala vzdržati zapreka, da bi bila cesta varna pred nevarnostmi. Podobno kot pri gradnji predorov so tudi v tem

primeru opazovali in merili gibanje pobočja ter seveda tudi temu primeru ukrepali — na ogroženem območju so vgradili jeklena sidrišča z dolžinami med 26 in 70 metri (z nosilnostjo do 160 ton). Ta metoda obrambe, da zaustavijo polzenje pobočja, je seveda mnogo cenejša kot na primer gradnja drage betonske pregrade. Ona odvisi predvsem od točnega opazovanja ogroženega pobočja, kar pomeni, da je ogroženost pobočja odvisna od števila in dolžine že omenjenih jeklenih sidrišč.

Rudniku v Rablju grozi nevarnost zapore

V podjetjih državne ustanove EGAM v Italiji je prišlo do velikih gospodarskih težav, ki jih le-ta želi „rešiti“ na ta način, da boče ustaviti obratovanje nekaterih podjetij, češ da primanjkuje denarja za nadaljnje obratovanje. Na ta način boče EGAM izsiliti vlado in parlament, da bi ji nakazali čim več izredne denarne podpore za kritje zgub svojih podjetij, ki so zabredle v krizo zaradi slabega upravljanja.

Med ogrožena podjetja katerim grozi nevarnost zapore je tudi rudnik v Rablju, v katerem je trenutno zaposlenih 470 delavcev, med njimi tudi Slovencev. Prejšnji četrtek so tudi v tem rudniku prekinili delo. Prizadeti delavci v Rablju, med katerimi jih je skoraj tretjina iz krajev prizadetih po potresih, pravijo, da je njihov rudnik produktiven in da so prav nedavno odkrili nova ležišča svineca, ki mu dajejo perspektivo za prihodnost. Delavci obenem ugotavljajo, da ustanova EGAM do sedaj ni dala denarja za bolj učinkovito izkoriščanje rude, ker je zapravljala milijarde za druge dejavnosti, ki nimajo nič skupnega z rudarstvom. Rabeljski rudarji pravijo, da so na nedavni konferenci v Trstu o državnih udeležbah govorili tudi o njihovem rudniku in da je minister za državne udeležbe Bisaglia zagotovil nadaljnje obratovanje. Tri dni po razgovoru pa je prišla vest, da bodo likvidirali tudi podjetje, ki upravlja rabeljski rudnik.

Ce se razmere v rudniku ne bodo uredile, da bodo delavcem zagotovljene službe za daljšo prihodnost, potem obstoja upravičena nevarnost, da bodo mnogi od njih, ki pribijajo od daleč, zapustili službo.

Čahorče-Kotmara vas

V petek 10. decembra t. m. smo spremili k zadnjemu počitku na kotmariško pokopališče 82-letno Mico Golser, rojeno Wieser iz Čahorč.

Rodila se je pri Mačku na Preblyah. Mnogo let se je vdinjala kot najemnica, najprej pri Hriberniku potem pa pri p. d. Mežnarju v Šmarjeti. Tega vdinjanja tu in tam jo je končno rešil sin Milan, ko si je zgradil hišo in vzela mater k sebi. Leta 1967 ji je umrl mož. Edina tolažba in veselje ji je bil sin Milan pri katerem je preživela jesen življenja.

Pokojna Mica Golser je bila zavedna Slovenka in navdušena prosvetna delavka. V zadnji vojni, ko so se tudi v Gurah zadrževali partizani in budili naše ljudstvo k odporu proti fašističnim zatiralcem, jih je pridno podpirala. Svojo pripadnost k slovenski narodni skupnosti je izpričala tudi za časa Hitlerjeve zvevinske diktature (ljudsko štetje leta 1939) in tako dokazala neustrašenost in trden značaj, ki sta ji bila vodila skozi vse življenje. Značaj in zvestoba do svojega ljudstva je prenesla tudi na svoje potomce — na sina Milana in vnuke, ki jih dobro poznamo kot odlične borce za dosego narodnih in socialnih pravic.

Velika množica pogrebcev ob odprtem grobu, je jasno pričala o priljubljenosti te značajne žene, ki ji je

Slovensko prosvetno društvo „Danica“ v St. Vidu v Podju vabi na

PEVSKI KONCERT

ki bo v nedeljo 2. januarja 1977 ob 14.30 uri pri Voglu v St. Primožu

Nastopata: Ženski oktet SPD „Obir“ iz Obirskega, vodi Valentin Polanšek in mešana pevski zbor SPD „Danica“

Prisrčno vabljeni!

Odbor

Znani ansambel bratov Avsenik

bo tudi v soboto 8. januarja 1977 igral za ples in zabavo na 26. prireditvi koroških Slovencev „Slovenski ples“ v prostorih Delavske zbornice v Celovcu.

Ansambel bratov Avsenik je znan po vsem svetu. Kjer koli je nastopal je bil izredno uspešno in splošno odobranje. Štejemo ga med najboljše ansamble le vrate na svetu. Nam koroškim Slovincem je na Slovenskem plesu že večkrat zabaval, tako da smo vedno znova uživali ob zvokih teh glasbenih virtuozov, ki niso samo izredni umetniki na svojih glasbilih, temveč tudi drugače veseli in prijetni ljudje, tako da je njihov nastop za vsakogar veliko doživljanje.

bilo vse življenje en sam boj za narod in socialni obstanek.

Od Golserjeve mame so se na domu in ob odprtem grobu s slovensko pesmijo žalostinko poslovili kot mirski pevci in ji tako izkazali poslednjo čast. Pokojnico bomo ohranili v lepem spominu, svojcem in sorodnikom izrekamo naše globoko sožalje.

O Hacquetu in Ziljanih

Na zadnjem nastopu mešanega zbora SPD „Rož“ v Št. Jakobu, ko so predvajali ziljsko svatbo, je društvo hkrati izdalo tudi brošuro z naslovom „Vascit pr Zile“, ki jo je založila Slovenska prosvetna zveza. V tej brošuri smo med drugim lahko tudi brali o nekem Hacquetu (1739 ali 1740—1814), ki je kot etnograf in folklorist opisal tudi ziljske običaje. Upravičeno se vprašamo, kdo je bil ta Hacquet. Odgovor na to vam bomo dali v naslednjih vrsticah.

Baltazar Hacquet se je rodil v Bretaniji v Franciji. Študiral je v Parizu medicino. V splošnem nemiren duh — bil je v vojnah, mnogo potoval in tako ga je v njegovem razburkanem življenju zanesla usoda tudi med Slovence — najprej v Idrijo, pozneje pa v Ljubljano. Med Slovenci je bil 20 let in to obdobje je prav pomembno za slovenski narod. Ker je bil zelo vsestranski, je bil tudi na planinskem področju pravak, saj je bil on tisti, ki je leta 1779 prvi priplezal na Triglav. Dr. Julius Kugy je ob neki priložnosti dejal, da je Hacquet za Triglav isto kot Saussure za Montblanc, kar je za Hacqueta veliko priznanje. Kot trezno misleč razumnik je bil tisti, ki je poudaril edino pravilno načelo, da naj se krajevna imena pišejo v domačem jeziku, kar je v svojih spisih in njim priloženih zemljevidih tudi dosledno uveljavil. Kot znanstvenik je bil zelo čistan, tako so ga obiskali v Ljubljani cesar Jožef II., veliki knez Pavel, poznejši ruski car in druge pomembne osebnosti. Nas danes predvsem zanimala, kaj je pisal o Slovencih konkretno o Ziljanih (Geithaler oder Silauzi).

O slednjih piše, da so slovansko pleme, ki biva najdalje proti zapadu v Evropi ob reki Zilji (Sila = Gewaltbach), po kateri ima svoje ime. Teh Slovencev (Winden), ki bivajo utesnjeni v neširoko dolino Karnijskih Alp, je neznatno število... Vsa ta pokrajina se deli v Zgornjo in Spodnjo Ziljsko dolino in je za svojo majhno površino zelo z vami poseljena, kakor so skoraj vse gorate dežele kultivirane Evrope preobljudene... Tu se govori vobče malo nemški, tako malo kakor onkraj Drave (slovenski), kjer namesto slovenskega vlada robato nemško narečje.

Ti Slovenci so vitki, veliki in postavni ljudje, bolj rjave ko bele polti in tankih las. Ker žive v apnenastem gorovju, nimajo golš ne drugih telesnih napak, kakršnim so njih sosede na severu tako zelo podvrženi, da je ljudstvo spričo tega

ga večidel bebasto. Ker Korošci v granitnem skrilastem in glinastem gorovju niso tako bistroumni kakor ti Slovenci, imajo le-te za prekanjene in lokave ljudi, ki se kažejo zelo sprelne v drobnem kupčevanju. Korošci se v tem povsem ne motijo (majhne tatvine pri njih sem bil sam nekoč deležen), toda zakaj ne trdita tega o njih ne Italijan ne Kranjec? Brez dvoma, ker nista tako lahkoverna, kakor so oni Korošci. Prav zaradi tega zaničujeja Ziljan in Kranjec Korošca. Zakaj če hoče koga opsovali kot tepca, mu reče: Ti, Korošec (Ty Koroshcz).

Ziljan je pobožen brez posebnega čustvovanja. Hiti pač kot romar gor na svoje Višarje, a daleč ne s takim navdušenjem kakor nemški Korošec. Ta sveta gora s cerkvijo na vrhu, v kateri je baje čudodelna podoba, jim je čisto

Kulturno nagrado prejel geolog dr. Franz Kahler

Koroška deželna vlada že mnogo let podeljuje v priznanje duhovnim storitvam kulturne in pospeševalne nagrade. Letošnjo kulturno nagrado je prejel geolog univ. prof. dvorni svetnik dr. Franz Kahler, pospeševalne nagrade pa: za glasbo dr. Günther Antesberger, za likovno umetnost kipar Glawisch-nig, za literaturo učitelj Hans Müller in za znanost dr. Gerhard Baumann.

Slovesna predaja nagrad se je odvijala v zrcalni dvorani koroške deželne vlade. Pri predaji nagrad, ki jo je izvedel deželni glavar Leopold Wagner, je le-ta izčrpno ocenil delo in zasluge dr. Franza Kahl-erja kot geologa, kateremu gre za-sluga za odkritje uranskega mine-rala „Kahlerit-a“. V imenu nagra-jencev je izrekel besede zahvale dr. Kahler.

samo v zabavo, zlasti mladim ljudem, ki se v nekaj urah na goro povzpno, nato pa na koristni deski po tanki travi v 20 minutah vso pot v dolino opravijo. To je voznja s sankami, ki ni brez nevarnosti, čeprav se vozači znajo prav spretno skal izogibati.

Nato Hacquet opisuje šege in navade, ki pa jih ne bomo opisovali, ker so bile v krstni izvedbi Ziljske ohceti v Št. Jakobu itak lepo prikazane. V nadaljevanju svojega opisa Ziljanov piše sledeče: Glede poljedelstva Ziljani niso najmarljivejši ljudje. Nedvomno jim jemlje dobro voljo to, da jim sešev ne uspeva zaradi poznih pomladi ali zaradi zgodnje jesenske slane, poleti pa zaradi pogostnih neviht. Zato se moški rajši predajajo vozništvu, bore ženske pa gredo v mesto služiti. V dolinah sem prvokrat videl, da suše žito v kozolcih ali v visokih stogih na planem. To ljudstvo uživa največ rastlinsko hrano, mesa jedo malo in le redkokdaj. Izmed opojnih pijač poznajo le vino in t. zv. ol ali koritnjak (Stein-bier), ki je tujcu prav zoprna pijača. Pripravljajo ga z razbeljenimi kamni, ki jih namečejo v velike kadi (korita), v katerih se nahaja zredčena sladovnica. Tako jim uspe, da sladovnica zavre. Ko je pivo zvareno, vržejo kamne za prihodnje ven na dvorišče. Tako se lahko ugame, da se spravi z njimi mnogo nesnage v pijačo, kar tujcu, ki to ve, pijačo prignusi.

Znani in prvi slavist tiste dobe Josip Dobrovsky je to Hacquetovo črtico leta 1808 objavil v Slavinu — glasilo avstrijske slavistike, kar seveda kaže, da je spis o Ziljanih smatral za zelo pomemben. Nekoliko mlajši sodobnik Hacqueta, pesnik, jezikoslovec in zgodovinar Urban Jarnik (1784—1844) Slovenec iz Ziljske doline (iz Potoka pri Št. Štefanu), ki je tudi mnogo pisal o ziljskih šegah in navadah, pa ni bil povsem zadovoljen s Hacquetovim spisom — očital mu je netočnost nekaterih podatkov, vendar to opravičil s tem, da se je Hacquet kot popotni človek premalo časa mudil med Ziljani.

S tem člankom smo nekoliko osvetlili pomembno vlogo Hacqueta, o katerem pa bo slišati še mnogo več v naslednjih dveh letih, ko bomo Slovenci obhajali 200-letnico prvega pristopa na Triglav.

Môra

V nekdanjih časih so ljudje rekli, če je koga tako tiščalo v prsih, da se je prestrašen zbudil: „Môra ga tlači“.

Kakšna je Môra, pa si nihče ni mogel prav predstavljati. Ali je to neko ljudem sovražno bajeslovno bitje, ki hodi ponoči mučiti ljudi, ali kakšna pošast ali kaj; toda vsi so se bali tako, da so o njej govorili le tiho. Tega je minulo že mnogo let. Medicina se je medtem že tako izpopolnila, da nihče več ne omenja Môre, saj zdravniki skoraj vsakemu lahko povedo, kaj mu je in mu svetujejo način zdravljenja.

Tudi jaz bi na Môro že skoraj pozabila, če je ne bi nenadoma srečala — živo. Čeprav mi je ni nihče pokazal, sem takoj vedela, da je to tista Môra, o kateri sem slišala toliko groznega.

Bilo je takole: Na južnem Koroškem sem stopila v avtobus, ki je bil že skoro poln popotnikov. V prvi vrsti sedečo ženo sem vprašala, če avtobus pelje v smer proti vasi B. Kratko mi je odgovorila: „Da“. Iz njenega glasu sem razumela, da hoče takoj zaključiti pogovor z menoj. Torej niti besede več! Potem sem zagledala poleg nekega moža prazen sedež. Rada bi ga vprašala, če ga mogoče brani za koga, toda ker je gledal skozi okno, sem se brez besede usedla. Mož pa ni le vztrajno, nepremično strmel v eno smer, vse njegovo telo je bilo v prisiljeni drži zaobrnjeno proti levi, tako, da sem postala radovedna, kaj se dogaja zunaj. Vstala sem in tudi jaz pogledala na cesto. Tam pa ni bilo nič posebnega, nekaj ljudi je šlo mirno svojo pot. Mož pa se ni udobno usedel še kake pol ure, trpel je v neugodni drži. Mislim, da ga je moralo že vse pošteno boleti.

Ljudje v avtobusu so govorili tiho, da nisem razumela, v katerem jeziku se pogovarjajo, le naglas je bil koroški. Zdelo se mi je, da sem v nekem začaranem prostoru, kjer se ljudje ne upajo sproščeno izražati, ne sedeti, kot da jim zdaj, zdaj preti neka nevarnost.

Spredaj pri šoferju se sedel manjši kot srednje velik možakar. Ta je v nasprotju z vsemi drugimi govoril zelo glasno. Njegov glas je bil odločen, ukazovalen, ki je rezal zrak kot z nožem. Zavedla sem se, da on daje ton vsemu, kar se dogaja v prostoru.

Na neki postaji je izstopil. Ko so se vrata avtobusa zaprla in so kolesa spet zaropotala, se je oglasila najprej ena ženska, potem še ena in nato vsi. Govorili so v pojoči slovenski govorici s koroškim naglasom veselo in sproščeno. Mož poleg se je obrnil in se udobno usedel. Takrat se mi je posvetilo: možakar z jeklenim glasom, ki je sedel poleg šoferja, je bil Môra.

Če se zavedamo, da smo v 20. stoletju, da imamo društvo narodov OZN, ki nas opozarja, kako naj živimo, da ne bomo vsi skupaj propadli, potem je jasno, da so sodobne more neka zvrst, ki je zelo zaostala za miselnim napredkom v svetu.

Enakost, bratstvo in svoboda so načela, ki so nam že davno ukazala: Živi in pusti živeti tudi druge! To je edini način, ki more našo Zemljo in nas rešiti atomske smrti.

Nada

Slovensko prosvetno društvo „Zarja“ v Železni Kapli vabi na

SILVESTROVANJE

ki bo v petek 31. decembra 1976 s pričetkom ob 20. uri pri Brunnerju v Lobniku.

Za prijetno zabavo bo skrbel ansambel „The Spiders“

Prisrčno vabljeni!

SREČANJE ABSOLVENTOV

slovenske gimnazije, letnik '65 bo letos v petek 7. januarja 1977 ob 18.30 uri pri Vosperniku v Podravljah.

Slovensko prosvetno društvo „Edinost“ v Pilberku vabi na

SILVESTROVANJE

ki bo v petek 31. decembra 1976 ob 20. uri pri Schwarzlu v Pilberku.

Igrajo: Viški fantje Na sporedu je tudi zabavni program in srečolov.

Prisrčno vabljeni!

NOVOLETNI PLES

v soboto 1. januarja 1977 ob 20. uri pri ŠOŠTARJU v Globasnici.

Za ples in zabavo skrbijo „Fantje treh dolin“

IVAN CANKAR

19

Zgodbe iz doline šentflorjanske

Predzadnji je šel učitelj Šviligoj, zadnji je bil bleđi škric. Lepo se je poklonil rodoljubni učitelj Šviligoj, lepo se je nasmehnil, tudi roko je stisnil najprej na desni strani, nato še na levi.

„Verjemite, gospa Liza, da ni drugačne bridkosti v mojem srcu nego bridkost, da nisem bil deležen dobrote, ki je nisem vreden!“

Prijazno se mu je nasmehnila Liza za te lepe besede, Jareb pa mu je stisnil roko in je govoril ginjen:

„Ta možka in rodoljubna vdanost, ki ste jo zdaj pokazali, velespoštovani gospod učitelj Šviligoj, je vam samim tako resnično zaslužena čast, kakor je meni nezaslužen poklon; prosim vas v imenu svojim in svoje ljubeznive neveste, ostanite nama prijatelj v sreči, kakor ste nama bili prijatelj v dobi strahu in upanju!“

Šviligoj je bil ginjen in je šel; na klancu, pod svetlim nočnim nebom, pa je pomislil:

„Resnično, velik rodoljub je kancelist Jareb!“

Poslednji je šel škric; suh je bil in dolg in njegov obraz je bil žalosten.

„Zakaj pa tako?“ je vprašal med durmi.

„Saj je bilo zapisano: kakor bo ukazal glas mojega srca, tako se bo zgodilo!“ je odgovorila Liza.

„Zakaj pa ni drugače ukazal? Zakaj pa ste me klicali, da zdaj tako stojim med temi durmi?“ se je razjezil škric.

„Kar je Bog razodel v svoji modrosti, tega človek ne prevrne!“ ga je tolažil Jareb z usmiljeno besedo. „Kar pa se klicanja tiče, bodite uverjeni, blagorodni gospod, da vas takorekoč nihče ni klical in še komaj, če vas je vabil. In bolj pristoji izobraženemu rodoljubu, če se vljudno zahvali za podeljene dobrote, nego če zmerja dobrotnika. Pozna je

že noč, dolga in nevesela je vaša pot, zato pojdite z Bogom!“

„Pa grem!“ je rekel škric in je šel.

Narahlo so se zaprle duri za njim, ob durih pa sta si stala nasproti Liza in Jareb.

„Liza!“

Komaj je stopil k nji, komaj je iztegnil roko, se je umeknila in strog je bil njen pogled.

„Tja sedite, gospod Jareb, na tisti stol, kjer ste sedeli, da vam napolnim prazni kozarec in da se porazgovoriva; zdaj po glasni in veseli družbi si želi srce tihe besede.“

Jareb je sedel, Liza mu je sedla nasproti in mu je natočila kozarec. Ko je videl Jareb njen hladni, tihi obraz in ko je videl, kako se je tresla roka, ki je držala steklenico, je začutil v srcu rahel nemir.

„Spodobno je bilo moje vedenje,“ je pomislil, „ampak človek nikoli ne ve, kje preži luža na prepreden korak. Morda je bila samo beseda, morda je bil samo pogled, ampak že beseda in že pogled je dovolj, da zaključuje nezaupnost v srcu!“

Liza je natočila tudi sebi, vzdignila je kozarca, trčila sta zvonko in sta pila. Lizi so narahlo zardela lica, tudi tihi smehljal se je spet prikazal na njenih ustnicah.

„Gospod Jareb, pomeniva se torej pametno in brez ovin-kov. Vam že narahlo belijo lasje, posebno ob sencih se pozna in tudi na temenu se že pojavlja pleša, da si je skrbno in prijetno zakrila. Jaz, sirota, pa sem vdova in polno, izkušena in izkušnjav bogato življenje zakrivajo leta z usmiljenim plaščem. Zatorej mislim, da ni potreba nič lahkomišelnih, mladostno koprnečih besed, temveč da govoriva o prihodnosti s tistim mirom in s tisto lepo pametjo, kakor govori trgovec o kupčiji. Kedaj, mislite, da bi se vršila poroka: čez dve ali čez tri tedne?“

Jareb je bil osupel in skoro vznemirjen.

„Tako brž?“

Liza je pogledala zlovoljno.

„Prej, zdi se mi, se vam je mudilo? Rekla sem, da ni potreba med nama nič mladostno koprnečih besed, zato ker ni ljubezni med nama — gospod, kaj je ljubezen? — in

tudi zato, ker se s takimi besedami stvar zavleče, tako da je nazadnje pusta in zoprna. Kdor hoče napraviti dobro kupčijo, skrbi, da jo napravi čimprej, že zaradi obresti; tako bova storila tudi midva.“

Jarebu je šumelo v ušesih; lovil se je, da bi našel misel, toda našel ni nobene.

„Kar se ljubezni tiče, gospa Liza, lahko rečem —“

„Kar se ljubezni tiče, sem že povedala, kako je!“

Vstala je in je odprla tisto železno kajbico v kotu, ki jo je ogledoval Jareb tako rad in s tako prijaznimi očmi. Vzela je iz kajbice debelo knjigo in jo je položila na mizo pred Jareba.

„To je moj račun in moje premoženje!“

„To se reče...“ se je smehljal Jareb napol v zadregi, napol v tihi radosti. „To se reče, gospa Liza, da ste jako vestna... tako in tako... jako natančna gospa...“

Pregledal je račune, z urnim pogledom je premeril kolone. „Resnično... jako natančna gospa... Komaj sem vreden...“

Gledal je in od osuplosti in veselja mu je šinila kri v lica. „To premoženje, gospa Liza, je zelo lepo premoženje...“

„Je najino!“

„Najino... tako in tako... da sem vedel, da sem poznal od blizu to lepo knjigo... z večjim spoštovanjem, z večjo ponižnostjo bi se bil približal...“

„Jaz sem vam povedala, koliko je vredno moje krilo, zdaj pa mi razložite, koliko je vredna vaša suknja; da bo stvar dognana!“

„Tako in tako... od tete... toliko in toliko... od očeta...“

„Prinesite mi jutri vse lepo napisano, urejeno in potrjeno... in potem bova govorila dalje.“

Liza je vstala, Jareb je sedel osupel, kakor pijan.

„Kaj sem storil, Liza?“

„Pozna je že noč, gospod Jareb, glejte, in tudi svetilka že skoro ugasuje...“

Jareb se je nasmehnil samo na eni strani ustnic.

„Pa če ugasuje svetilka, zakaj bi ne ostal?“

Estetska vzgoja

Preden bi spregovorili o nalogah, vsebini in pomenu estetske vzgoje, bi najprej opredelili ali pojasnili nekatere pojme, ki jih v zvezi s tem večkrat uporabljamo ali slišimo.

Estetsko — pomeni v najširšem smislu, lepo, skladno ali harmonično po vsebini, obliki in barvi.

Večkrat zamenjamo ali enačimo pojma umetnostna in estetska vzgoja, čeprav sta med seboj tesno povezana. Umetnostna vzgoja in izobraževanje obsega pravzaprav vzgajanje in izobraževanje za posamezne vrste umetnosti, ali za umetnost nasploh, kar že meri na poklicno usposabljanje in ima splošno izobraževalni značaj. Estetska vzgoja in izobraževanje pa ima širši značaj in je usmerjena k vzgoji in izobraževanju smisla za estetske vrednote sploh, za vrednote, ki so v umetnosti oziroma v posameznih panogah umetnosti in tudi za vrednote, ki so zunaj umetnosti, v naravi, življenju in delu, za celotno področje estetske kulture.

Merilo lepega je človek, ki lepoto doživlja, ustvarja, poudarja in ocenjuje. Težnja po doživljanju lepega je človekova elementarna in organska potreba, le da se ta pri posameznikih različno izraža in da ima za to posameznik različne možnosti.

Estetska vzgoja je del celokupnega prizadevanja vseh vzgojnih dejavnikov — razviti vsestransko osebnost, vsestranskega človeka. Čeprav je njena vsebina v mnogočem specifična, je tesno vezana na telesno, umsko, moralno in politično vzgojo.

Osnovni temelj vzgojnih uspehov je družina. V pogledu estetske vzgoje je prva, ki razvija in stopnjuje elementarni čut za doživljanje lepega od početja ugodja v lepem, urejenem okolju in lepih odnosov v njem, do okusa in smisla za lepo, ki že pri otroku dobiva lastni izraz. Res je, da je otrok v začetku bolj naklonjen kiču, da ima rad svetleče in živopisne predmete, kar je značilno tudi za primitivne narode, da ne obvlada skladnosti oblik in barv, vendar ga bomo z dobrim zgledom in pravičnim vodstvom do tega pripeljali. Žal, pa prav v teh osnovah družina tudi dostikrat greši, da posveča premalo pozornosti otrokovemu estetskemu doživljanju in razvijanju osnovnih estetskih vrednot in pojmov, ki se začno oblikovati v prav preprostih situacijah: v medsebojnih odnosih družinskih članov, pri jedi, pri oblačenju, ob radiu, televiziji, v javnih prostorih, na sprehodih, izletih ipd. V predšolski dobi imajo prav pomembno vlogo otrokove igrice in slikanice, ki jih moramo preudarno izbirati, kajti vse, kar je na našem tržišču estetsko ni sprejemljivo in „užitno“. Pri nas je še dovolj tega, kar kvarijo otrokov čut za lepoto, zato moramo biti toliko bolj pozorni in kritični. Najslabša je miselnost, da je za otroka vse dobro, da je zanj najlepše, kar je rdeče pobarvano in da so najboljše tiste pesmice, ki se rimajo.

Širši in načrtnejši značaj dobi estetska vzgoja v šoli. Njene smotre in naloge uresničuje s celotno vsebino pouka, predvsem pa pri predmetih slovenskega jezika, likovnega in glasbeno-ritmičnega pouka. Ob tem moramo priznati, da je tudi osnovna šola zaradi obsežnega učnega programa preveč „zintelektuali-

Naši bližnji in daljni sosedi o pripravi kuretine

Ali se spominjate dveh nabritih fantičev, Cipka in Čapka, ki sta s trnkomo skozi dimnik „polovila“ z ognjišča pečene putke? Da, teta Mica je bila že vsa omamljena od čudovitega vonja, tedaj pa... ojoj!

Znamo speči dišečo kurjo pečenko, pripraviti ocvrto piško, sočno rižoto in okusno obarvo. In skoraj je konec naših receptov. Tudi najboljše jedi, pripravljenih vedno po istem kopitu, pa se človek naveliča.

Morda ste že slišali, kako so v Mehiki med prvo svetovno vojno ubijali zločince? Z gosjo pečenko in litrom vina! Skoraj neverjetno, pa je vendarle res. Prvi dan so jetniku kar žarele oči, pospravil je celo gos in udušil vso tekočino. Drugi dan je bilo tako kot prvič, tretji dan je ostalo na mizi že več kot pol vsega, sedmi dan se ni pritaknil ne jedače ne pijače, petindvajseti dan je od lakote umrl.

Poglejmo torej malo čez meje k našim sosedom, kako tam ravna s perjadjo.

FRANCOZINJA

ne zna pripraviti kure brez tradicionalnih šampinjonov

Očiščen večji piščanec ali mlado kokoš peče v zelo vroči pečici pol ure, da se hitro obarva. Na pol pečeno zreže na kose in zloži na krožnik.

Maščobo, ki je ostala v pekaču, odlije, na njej prepraži drobno zrezano čebulo, doda vsaj 25 dkg šampinjonov in jih duši 5 minut. Nato na gobe naloži kurjo pečenko, zalije s 3 dcl trpkega vina, doda šopek peteršilja in pokrito duši do mehkega. Potem predene koščke mesa na oval, ga obloži z gobami in postavi na toplo. Sok, ki je ostal v posodi, precedi in zagosti z osminko litra smetane, v kateri je razžvrkljala 3 rumenjake. Po želji doda še limonin sok, prilije žlico konjaka, pusti omako prevreti, jo polije po pripravljenih kosih kokoši in servira.

ITALIJANKA

odišavi kokoš z rožmarinom

Kokoš položi na desko s presno stranjo navzdol, potem jo z nožem prereže od vratu do

zirana in ji ostaja premalo časa za poglabljanje v svet estetskih vrednot.

Poleg gornjih dveh osnovnih dejavnikov estetskega vzgajanja, deluje na mladega človeka še cela vrsta vplivov družbenih in skritih sovzgojevalcev ki jih sprejema preko najrazličnejših komunikacij. Ti so tako množični, da jih niti poklicni vzgojitelji ne morejo več registrirati, keje je šele cenzura, ki bi morala marsikaj neokusnega in neprimernega že za odraslega človeka, kaj šele za mlade, neizkušene generacije, kategorično odpraviti. Tu so neomejeni skomercializirani vplivi kiča, ki menda gre še najbolj v promet, tu je knjižna plaža, ki jo starši pustijo kupovati svojim otrokom, o čemer bi se dalo na dolgo razpravljati.

Ker gledamo mnogo stvari v vidika človekovih trenutnih koristi, ki se začenjajo in večkrat končajo pri tistih, ki so materialnega

repa in razmakne obe polovici, tako da jo popolnoma splošči. Po notranji strani jo pokaplja z oljem, močno potrese z zdrobljenim rožmarinom, posoli in popopra. Vso kožo, ki je obrnjena na spodnjo stran, tik pred pečenjem pomaže z oljem in kokoš peče razprto na žaru 15 do 20 minut. Nato jo obrne še na drugo stran, še malo popeče, zreže na koščke, zloži v kozico in pokaplja s kozarčkom konjaka.

POLJAKINJI

je všeč nadevana kokoš

Kokoš mora biti večja in imeti odpornejšo kožo, da jo lahko nadeva. Ko jo zunaj in znotraj posoli in popopra, jo temeljito premaže še z oljem in pripravi nadev. V nadev dene prepraženo seseklano čebulo, v mleku namočene in rahlo ožete žemljne kocke, kurja jetra, sesekljan zelen peteršilj, cela jajca ali samo rumenjake in sol. Nadev izboljša, če čebulo, žemljo in jetra zmelje na mesoreznici.

Kokoš nadeva ob dnu vratu, kjer kožo previdno odmakne in jo, ko je odprta napolnjena s šivanko zopet zašije. Preostali nadev napolni v pomaščen kipnikov model in ga kuha v sopari ali speče v pečici.

ŠVEDINJA

pripravi kurjo solato

Pripravi si krožnik ne premeško kuhanega kurjega mesa, kuhan gomolj zelene in večjo skodelico na drobne kocke narezanih jabolok. Prav tako nareže meso in zelenjavo. Preko vsega polije eno in pol skodelice razredčene majoneze, pol skodelice sladke smetane, doda veliko žlico gorčice in dve žlici naribanega hrena. Vse dobro premeša in počaka, da se solata temeljito prepoji.

Svetlo solato okraši s krhlji neolupljenega temnordečega jabolka in vejicami zelenege peteršilja, kar napravi monotono belo solato privlačnejšo.

BELGIJKA

cení zelenjavo

Cebulo in skrbno opran por nareže na tanke kolečke in jih praži na surovem maslu. Dodaja prav tako narezane korenine peteršilja, več-

značaja, posvečamo premalo pozornosti in časa vrednotam, ki človeka notranje bogatijo in plemenitijo. Potreba po lepem se pri večini ustavi v lepo urejenem stanovanju, lepi obleki in urejenem standardu sploh.

Vsak človek doživlja, ustvarja in potrebuje lepoto na svojstven način. Zato ima lepota dokaj relativen značaj, vsaj v pogledu predmetne lepote. Vendar neka splošna skupna merila in ocene lepega so. Te naj bi formirale izkušnje strokovnjakov, umetnikov, ki lepoto ustvarjajo, in pedagogov, ki vodijo mladega človeka k bogatemu doživljanju vsega lepega.

Tako narava, kakor življenje, imata obilico estetskih lastnosti, vrednot in stvaritev. Treba je samo vzbuditi in razviti v človeku pravičen odnos in čut do vsega lepega na stopnjo, ko mu bo doživljanje lepega večna in življenjska potreba, ki se bo razvijala v lastno ustvarjalnost.

Čim več jabolk

Jabolko je zelo hranljivo sadje. Vsebuje okrog 14 % sadnega sladkorja, ki ga absorbira telo skozi črevesje. Kilogram jabolk ima okrog 600 kalorij, kar ustreza po vrednosti pol kg mesa ali sedmim jajcem. Jabolko je pomemben vir vitaminov, posebno vitamina C, ki pospešuje obrambno sposobnost telesa proti mikroorganizmom. Največ tega vitamina je pod lupino, jabolka torej naj ne bi lupili. Seveda pa je treba jabolko pred jedjo čim bolj temeljito umiti. Jabolko pa vsebuje še vitamina A in B.

Kot vir mineralnih soli je jabolko koristno kot vsakdanji del prehrane. V njem je kalcij, železo, fosfor in drugi minerali. Sadna kislina je velikega pomena pri vpostavljanju normalne kislosti v organih prebave. Pospešuje tudi izločanje prebavnih sokov in apetita. Zato je dobro jesti jabolka pred ali po rednem obroku.

Jabolko je treba dobro prežvečati. Žvečenje čisti zobe in dlesni. Surovo naribano jabolko je priporočljivo ne samo zdravim osebam, temveč tudi tistim, ki zbolijo za črevesnim katarjem. Jabolčni pektin absorbira vodo in toksine v črevesju in ju odstranjuje. Jabolčni sok, kaša ali kompot so zaradi sadnega sladkorja, vitaminov in mineralov nujno potrebni vsakemu bolniku z zvišano temperaturo. Kisla jabolka so dobrodošla sladkornim bolnikom.

V prehrani otrok zavzemajo jabolka pomembno mesto: začeni s sokom ali kašo iz jabolk, do pečenih z medom ali mlekom.

je zelene, zalije z juho in duši skoraj do mehkega. Nato naloži na zelenjavo narezane kose piščanca, ga malo popeče, ponovno prilije juho in kuha še 15 minut.

V juho zakuha drobne cmoke, ki jih pripravi iz zmletih kurjih jeter, drobtin, jajca, žlice moke in ščepca soli. Jed zagosti z masleno kroglico, ki jo zmeša iz moke in masla in spusti v juho. Ko se kroglica razleže, juho še prevre, izboljša okus z nekaj žlicami kisle smetane, 2 rumenjake in naribanim muškatom oreščkom ter doda še po želji limonin sok.

MADŽARKA

kot vedno, ljubi papriko in tudi pri kokoši ne gre brez nje

Na maščobi prepraži 20 dkg čebule, jo zalije z zajemalko juhe in zopet duši, da se popolnoma zmehča. Ko se sok posuši, doda kose kure, jih z vseh strani popeče, močno potrese s papriko in zalije z juho. Pridene paradižnikov sok ali sveže zrele olupljene paradižnike. Ko je meso mehko, omako zagosti s četrto litra smetane in dvema večjima žlicama moke. Čez vse potrese nasekljan zelen peteršilj, še malo prevre in servira.

Nasmehnil se je, toda v tistem hipu se je hudo prestrašil. Liza je prebledela in je strmel na nanj s praznimi, čisto neznanimi očmi.

„Videl sem jo nekoč... kakor stoji zdaj pred menoj, sem jo videl!“ mu je šinilo mimo pameti; tako se zdi otroku, da je šinil preko stene velik strah; zajoka in pozabi takoj.

„Kaj sem vas razžalil, Liza?“ je jecljal. „Na kolenih prosim...“

Počasi je stopila Liza k svetilki in je privila luč; ustnice so se hotele smehljati, toda obraz je bil blede in tudi ona je jecljala, da je komaj razumel njene besede.

„Resnično že ugasuje luč... pozna je noč... zdaj...“ Jareb je vstal, s previdnimi koraki, z zibajočim životom je stopil bliže...

Počasi je iztegnila Liza roko, Jareb je stal sredi izbe. „Lahko noč!“ je izpregovorila Liza in se ni ozrla nanj. Najina zaroka je bila nocoj, Liza; en sam poljub, na čelo samo...

Liza se je resnično nasmehnila. Trgovca, ki delata kupčijo, se ne poljublata... vsaj ne, predno sta kupčijo dognala... Lahko noč!

Ponudila mu je roko, Jareb se je globoko sklonil ter se je dotaknil te okrogle roke z ustnicami...

„Vse je dobro, gladko in prijetno!“ je premišljeval, ko je bil na klancu. „Da bi le teh oči ne bilo, ki se ozro nenadoma na človeka, da ga je strah. Tiste oči... vidi jih človek in takoj se mu zdi, da jih je videl v najnemarnejšem trenutku življenja, ob tisti uri, ki je pozabljena za zmerom, pokopana pod težko gomilo. Razmakne se gomila, ura bije, ki je odbila zdavnaj, in kakor velike spačene sence na zidu se prikažejo nelepi spomini...“

Ozrl se je na klancu; eno samo okno je bilo še svetlo v krčmi in v svetlem oknu je ugledal črno glavo; ne obraza ni razločil, ne oči, in vendar ga je prešinilo po životu kakor strah.

„Tam sloni... gleda za menoj, name ne misli. Tako gotovo ne misli name, kakor gotovo me ne ljubi. In če sem se zmotil v moji pameti in če vendarle misli name, tedaj

misli name s hudim in neprijaznim srcem... Glej, človek, srečen bi bil lahko nocoj... Po dolgi in strmi poti si stopil na hrib, lahko bi se oziral z veselim pogledom po svojem prostranem bogastvu, lahko bi rekel: šel si, hodil si po tem dolgem klancu z rodoljubno potrpežljivostjo in zdaj si prišel; odpohiš si zdaj, ni treba dalje, tudi zmerna zadovoljnost je čednost rodoljuba. Zakaj se ne oziram z veselim pogledom, zakaj ni zadovoljno moje srce?...

Vsa tiha je že bila dolina šentflorjanska, ko se je vračal Jareb v svoj samotni dom. Mesec, bel in bleščeč, je hitel nad dolino, tihe in slepe so stale koče, črno drevje je molčalo.

Težko je bilo srce Jarebovo, tako plaha in slabotna je bila radost v njem, kakor plapola nad črno gomilo pohlevna luč, predno ugasne.

Ko je stopil v svojo izbo in zaklenil duri, ga je izpreletelo privikrat bolno čustvo samote. Stal je sredi izbe, pritisnil je nenadoma obe dlani ob senca in v tistem trenutku se mu je zazdela prihodnost tako temna in žalostna kakor preteklost.

„Kaj sem storil?“ je zavzdihnil v svoji bridkosti. „Kaj sem storil, o Bog, da si pregrnil s to neblago senco mojo največjo radost? Veliko sem grešil, veliko sem se pokoril in zdaj, mislim, je račun dognan in podpisan...“

Legel je in dolgo je ležal in strmel v temni zid, predno je zaspal. In ko je zaspal, so prišle hude sanje.

Nenadoma je stopil predenj deželni poslanec in narodni prvobornik dr. P., ki je bil nagle jeze.

„Tako ne pojde več dalje, kancelist Jareb! Ali je človek rodoljub ali pa je izdajalec! Ali izvršuje svoje rodoljubne dolžnosti ali pa jih ne izvršuje! In vsaka stvar, ki ima začetek, ima tudi konec!“

Hudo se je prestrašil Jareb, trepetal je in se je priklanjal. „Zmerom sem vestno izkušal, da bi izpolnjeval s potrebno popolnostjo svoje rodoljubne dolžnosti...“

Dr. P. pa se je strašno razjezil, kakor se razjezi človek, ki brani pravico in mu ugovarja krivica s hinavsko besedo.

„Ali se to pravi vestno izpolnjevanje rodoljubne dolžnosti, če si preoblečete nogavice dvakrat na teden namesto vsakih

štirinajst dni? Ali se to spodobi za krepčnega sina tega slovenskega naroda, ki je po svoji ogromni večini poljedelski narod? In kaj pa tisti brki, tisti zavihani brki? Jugoslovani si ne vihajo brkov, gospod! Stran z njimi!“

In dr. P. je stopil k Jarebu in ga je z obema rokama krepko potegnil za brke...

Zlovoljen in poten se je vzdramil Jareb.

„Sanje o paradižu bi morale rasti iz mojega srca nocoj, in kakšne sanje rastejo! Vsa sreča, ki sem jo dosegel — kakor da je dosegel kdo drugi in kakor da strmi nanj z zavidnimi očmi. Iščem in ne najdem radosti v tem nevaležnem srcu...“

Zavzdihnil je, zaspal je nemiren in žalosten.

In ko je vdružil zaspal, je stal pred njim župan Frfila, z otožnim pogledom je gledal nanj in je zmajeval z glavo.

„Zakaj majete z glavo, gospod župan Frfila?“ je vprašal Jareb in obšla ga je čudna bojazen.

„Zato majem z glavo,“ je odgovoril župan Frfila, „ker ne morem drugače. Kdo bi ne majal z glavo, če vas pogleda? Saj nimate brkov več in hudo osiveli so vam lasje...“

Prestrašil se je Jareb, planil je in se je vzdramil.

„Oprostite, Bog, da ti s takimi sanjami povračujem do-

brote... Ne bi bilo treba takih sanj nocoj!“

In vendar je vstal in je prižgal luč in je pogledal v ogle-dalo s skelečimi očmi. Nekoliko razmršeni so bili brki, lasje pa so bili bujni in temni in so se belili samo na sencih tako narahlo, da bi razmišljen pogled ničesar ne opazil.

Še globlje se je razsrdil Jareb.

„Glej, več sem verjel sanjam nego resnici! Lepa in blaga je bila resnica, moje srce pa je ni občutilo, ostalo je hladno in plaho. Komaj so prišle nespametne sanje, sem jim verjel in sem se jim ves vdal... Prevelika je moja sreča, neprimerno plačilo za moje skromno rodoljubje, zato je hotel Bog, da uživam to srečo kakor nahoden človek sladko jed; uživa, toda okušati ne more in vsa sladkost je zapravljena...“

Zaspal je vtretič.

(Dalje v prihodnji številki)

Maršal Tito o osvobodilnem boju:

Zgodovinska resnica je, da so se jugoslovanski narodi štiri leta bojevali in v tem boju doprinesli velikanske žrtve

„Velikanske žrtve, ki smo jih pretrpeli v osvobodilni vojni in revoluciji, nis bile zaman. V zadnjih treh desetletjih mirnega življenja, resnične svobode in neodvisnosti, so naši narodi dosegli mogočne uspehe v materialnem in kulturnem razvoju, zlasti pa v graditvi socialističnih samoupravnih odnosov, krepitvi bratstva, enotnosti in nacionalne enakopravnosti ter uveljavljanju politike neuvrščenosti. V praksi uresničujemo plemenite ideale, za katere so žrtvovali življenje najboljši sinovi in hčere naših narodov.“

Tako je poudaril maršal Tito v svojem govoru ob podelitvi diplome doktorja vojaških ved, ko je naglasil, da to priznanje in počastitev obduti hkrati tudi kot priznanje stotisočim borcem, vojaških in političnih voditeljev, ki so se pogumno bojevali v narodnoosvobodilni vojni, zlasti pa tistim, ki so v tem boju dali tudi življenje.

Narodnoosvobodilno gibanje jugoslovanskih narodov — kot je dejal maršal Tito — je bilo od začetka oborožene vstaje 1941 pa do zmage izredno organizirano; vodila sta ga komunistična partija in delavski razred, bilo je revolucionarne narave. „Zaradi vsega tega smo v narodnoosvobodilni vojni s svojimi močmi premagali tuje osvajačelce in domače izdajalce. Naša osvoboditev je naše delo. Neomajna odločnost naših ljudi, da sami izbojujejo svojo svobodo, je bilo najpomembnejše poročilo naše neodvisnosti in samostojnosti. To nam je prav tako prineslo velik ugled pri zaveznikih in položaj enakopravnega partnerja v antihitlerjevski koaliciji.“

Oboroženi osvobodilni boj se je začel takoj po zgodovinskem sklepu CK KPJ z dne 4. julija 1941, je dejal maršal Tito. Plamen množičnih ljudskih vstaj proti nemškim, italijanskim, bolgarskim in madžarskim fašističnim okupatorjem je kmalu zajel skoraj vso državo. Partizanski odredi so prekrili in kontrolirali velik del Jugoslavije; poleti in jeseni 1941 je bilo osvobojenih več kakor 40 mest in bilo je že veliko osvobojeno ozemlje. „Tako je bil naš osvobodilni boj s prvimi uporniki salvasmi usmerjen v izgon okupatorja in popolno osvoboditev vseh jugoslovanskih držav kakor tudi v ustvarjanje jugoslovanske skupnosti enakopravnih narodov z novimi družbenimi odnosi.“

Maršal Tito je tudi poudaril, da nikoli ni grozila nevarnost, da bi oborožena vstaja zdrknila na raven gverile ali odporniškega gibanja — ker je potekala v organizaciji KP brez kompromisna osvobodilna vojna z daljnosežnimi cilji. Kot posebno pomembno pri tem je navedel dosledno usmeritev v nenehen oborožen boj in ustvarjanje močne oborožene sile; oporo na najširše ljudske množice v vsej Jugoslaviji; ustvarjanje svobodnih ozemelj kot bistvenega pogoja za vojaško in politično mobilizacijo ljudi in organizirane ljudske oblasti; uspešno iskanje najprikladnejših oblik vojaške organizacije za vsako etapo vojne in revolucije; izvirno partizansko taktiko, ki je omogočala ohraniti pobudo in možnost za manevriranje in ki se je nenehno razvijala v skladu s krepitvijo narodnoosvobodilne vojske.

„Že v prvem, najhujšem letu vojne, smo dosegli pomembne vojaške in politične uspehe. Okoli 80.000 oboroženih borcev narodnoosvobodilnega gibanja je vezalo nase nad 500.000 sovražnih vojakov. V Jugoslaviji se je odprlo novo bojišče v zaslužni Evropi, ki ga sile osi niso predvidevale. V raznih delih Jugoslavije smo dobivali osvobojena ozemlja, kjer se je v obliki narodnoosvobodilnih odborov porajala nova ljudska oblast. V zahodni Srbiji in Sumadiji je bila ustanovljena Užička republika in iz Užic, sedeža CK KPJ in vrhovnega štaba, smo usmerjali osvobodilni boj v vsej državi. 22. decembra 1941 je bila ustanovljena prva proletarska brigada, s čimer se je začel proces ustanavljanja trdnih in gibljivih udarnih formacij, ki so se bile sposobne bojevati na celotnem jugoslovanskem bojišču. To je odpiralo nove možnosti za razvoj oboroženih formacij.“

Razsežnost in rezultati oboroženega boja v letu 1941 so močno odjeknili v zaslužni Evropi, v vrstah sovražnikov in zaveznikov, je ugotovil maršal Tito. To so znana zgodovinska dejstva, vendar pa še danes izhajajo razne publikacije, v katerih poskušajo zmanjšati pomen osvobodilnega boja jugoslovanskih narodov in njihov prispevek k zmagi nad fašizmom. „Z izkrivljanjem zgodovinskih dejstev o dogajanju na evropskem bojišču poskušajo prikriti resnično sliko o tem, kje je kdo stal v teh dramatičnih dneh za človeštvo, in o deležu posameznih držav v boju proti fašizmu.“

Ko je govoril o nadaljnjem razvoju narodnoosvobodilnega gibanja, je maršal Tito med posebnimi uspehi omenil prvo zasedanje AVNOJ v Bihaću, kjer je bilo ustanovljeno vsejugoslovansko politično predstavniško telo; že takrat so obstajale vse mož-

nosti za sestavo zakonite vlade (predvsem zato, ker so se čedalje širše plasti prebivalstva odločale za narodnoosvobodilno gibanje), vendar tega takrat še niso storili zaradi mednarodnih odnosov in razmer. V narodnoosvobodilni vojski je bilo takrat že okoli 150.000 borcev, razvrščenih v korpuse, divizije in partizanske odrede; osvobojeno ozemlje je merilo okoli 50.000 kvadratnih kilometrov.

„Te uspehe smo dosegli v času, ko so se čete fašističnih sil bližale Volgi in hrati prodirale daleč na Kavkaz, v Afriki pa do El Alameina,“ je opozoril maršal Tito. „Bilo je očito, da okupatorji in domači izdajalci ne morejo ustvariti razvoja NOV. Možnosti za ohranitev okupacijskega sistema so se zamajale. Okupatorji so bili prisiljeni, da so v boju proti narodnoosvobodilni vojski Jugoslavije angažirali nad 30 divizij in številne kvislinške sile.“

Posebej je maršal Tito omenil tudi zgodovinsko bitko na Sutjeski, kjer sovražnikom kljub šestkratni premoči ni uspelo razbiti narodnoosvobodilne vojske. Dejstva razodevajo, da je narodnoosvobodilna vojska lahko izvajala uspešne operacije proti večjim

konca oktobra 1943 štela že 101 brigado oz. 25 divizij in 8 korpusov ter okoli 100 partizanskih odredov, pa tudi mornarico. Takrat so imeli okoli 300.000 oboroženih borcev. Navezali so neposredne stike z zavezniki, pa tudi nemško vrhovno poveljstvo je moralo priznati tedanji pomen jugoslovanskega bojišča, ko je poudarilo, da se je osvobodilno gibanje Jugoslavije vključilo v splošno zavezniško strategijo ter je priznalo kot samostojna vojskojoča se sila. „Čeprav dotlej nismo od nikogar dobili nobene materialne pomoči, smo s svojim osvobodilnim bojem še naprej prispevali k zavezniški stvari,“ se spominja maršal Tito. Ta prispevek so priznali voditelji velikih sil, ko so na konferenci v Teheranu sklenili, da materialno pomagajo NOV Jugoslavije.

„Boj jugoslovanskih narodov je prispeval k razvoju osvobodilnega boja tudi v sosednih deželah, v Albaniji, Grčiji, in k odporniškemu gibanju v Italiji,“ je dalje naglasil Tito. „Cilji in programi našega osvobodilnega boja so privabili pripadnike tudi drugih narodov. Mnogi izmed njih — Italijani, Avstrijci, Bolgari, sovjetski državljani — so stopali v narodnoosvobodilno vojsko Jugoslavije. Iz njih so bile sestavljene posebne enote, bataljoni in brigade, pa tudi divizije. Na drugi strani so Jugoslavlani, ki so se znašli zunaj meja svoje dežele — zaporniki in interniranci, vojni ujetniki, politični in ekonomski emigranti in drugi — aktivno sodelovali v odporniškem gibanju skoraj vseh evropskih dežel.“

Posebej pa bi poudaril velik pomen aktivne udeležbe Slovencev v sosednji Avstriji v boju proti fašizmu.“

Vojaške in politične zmage, ki so jih izbojevali do jeseni 1943, so omogočile, da so na drugem zasedanju

iz Grčije nemška skupina armad E, ki je štela 350.000 vojakov; razbili smo četnike in nedičevce; Narodnoosvobodilna vojska Jugoslavije in Rdeča armada sta se srečali na naši vzhodni meji. Tedaj je imela NOV 50 divizij; naše oborožene sile so šttele okoli 400 tisoč borcev. Jugoslovanski bojišče se je zloilo v splošno nepretrgano zavezniško fronto, ki je oklenila Hitlerjevo Nemčijo z vseh strani.“

Nato je maršal Tito podrobno govoril o skupnih akcijah jugoslovanske narodnoosvobodilne vojske ter sovjetskih in bolgarskih enot; pri tem je postavil na pravo mesto stvari, ki jih nekateri danes prikazujejo v popačeni luči, da bi zmanjšali delež jugoslovanskih narodov v boju proti fašizmu in pri osvobajanju domovine. Navedel je, da so bili do konca leta 1944 osvobojeni: vsa Srbija, Makedonija, Crna gora, del Bosne in Hercegovine in Dalmacije. Osnovala se je fronta v Jugoslaviji od Drave, Donave, čez Srem, Bosno in južno Liko do Jadranskega morja. Na tej fronti so bile izključno jugoslovanske sile. Poleg tega je bilo globoko v sovražnikovem zaledju šest korpusov NOV ter enote operativne cone s svojimi širimi svobodnimi ozemlji v Bosni, Hrvaški in Sloveniji. V začetku 1945 so se oborožene sile NOV reorganizirale; ustanovljene so bile armade za izvedbo druge etape zaključnih operacij.

„Spomladu 1945 so naše štiri armade prešle v odločno ofenzivo in skupaj s korpusi, ki so se bojevali globoko v sovražnikovem zaledju, osvobajale zahodne dele države in prizadejale hude izgube Nemcem in kvizlingom,“ je nadaljeval Tito. „Kot je znano, je jugoslovanska armada sama osvobodila svojo deželo, tudi Slovensko primorje do Soče. Bojevala se je še sedem dni po uradni kapitulaciji Nemčije. V zadnjem udaru je prizadejala sovražniku takšne izgube, da so le Nemci imeli več kot 98.000 mrtvih. Zajela je 285.000 Nemcev, kvizlingov in drugih okupatorjevih pomagačev. Celotne izgube naše vojske v narodnoosvobodilnem boju so znašale 305.000 mrtvih in 425 tisoč ranjenih, sovražnik pa je imel 450.000 mrtvih. Naš resnični prispevek k zmagi nad okupatorskimi silami pa se najbolje kaže v tem, da so oborožene sile NOB s svojimi akcijami priklepale od leta 1941 do 1945 na naša bojišča povprečno 30 do 35 okupatorskih divizij, ne da bi pri tem računali kvizlinške sile, ki jih je bilo več kot 200.000.“

Ob vsem tem so seveda tudi veliki zavezniki morali priznati delež in pomen protifašističnega boja jugoslovanskih narodov ter je maršal Tito spomnil na lozadevne izjave in čestitke predvsem Churchill in Stalina. Ker pa v raznih publikacijah še danes potvarjajo zgodovino NOB jugoslovanskih narodov, je maršal Tito v svojem govoru lozadevno zavzel zelo jasno in odločno stališče:

„Priznati moram, da se mi je bilo zelo težko odločiti, da se 31 let po končani drugi svetovni vojni ponovno postavim v bran resnice o mestu in vlogi Jugoslavije med drugo svetovno vojno. Vendar je naša dolžnost braniti resnico v imenu borcev, ki so padli na bojiščih, v imenu 1.700.000 žrtve, kolikor so jih naši narodi prispevali med drugo svetovno vojno.“

Resnico o našem osvobodilnem boju danes poskušajo izpodbijati z neresnicami in potvarjanjem. Zmanjšujejo naš delež k zavezniški stvari itd. Nekateri ne vidijo, da smo k tej zmagi kar največ prispevali. Drugi pa poskušajo naš osvobodilni boj omejiti na raven odporniškega gibanja.

Daslej smo vselej poudarjali, kako veliko vlogo je imela sovjetska armada med drugo svetovno vojno. Tudi danes poudarjam tisto, česar ne more nihče izpodbijati, to je, da je rdeča armada nosila glavno breme na svojih plečih. To vlogo rdeče armade, ki je nakazala perspektivo za zmago nad fašizmom, smo dobro razumeli že leta 1941, ko smo 22. junija, na dan napada na Sovjetsko zvezo, pozvali jugoslovanske narode k vstaji in v tem razglasu CK KPJ zapisali, da z lastnim bojem proti okupatorju hkrati podpiramo tudi herojski boj Sovjetske zveze. Izpolnitev internacionalistične obveznosti pri obrambi prve socialistične države smo razumeli tako, da smo organizirali brezkompromisen boj za osvoboditev svoje dežele, ne da bi čakali, da nam bo rdeča armada prinesla svobodo.

Naša narodnoosvobodilna vojska je ob srečanju z rdečo armado konec septembra 1944 predstavljala močno in dobro organizirano oboroženo silo in je dotlej že osvobodila velik del Jugoslavije.

Ni mogoče izpodbijati pomembne vloge, ki jo je sovjetska armada ime-

la pri osvoboditvi Beograda in vzhodnega dela Srbije skupaj z našo narodnoosvobodilno vojsko. Vendar je treba pri vsem tem imeti vselej pred očmi, da smo od leta 1941 priklepali v naši deželi vrsto nemških, italijanskih, bolgarskih in drugih sovražnih divizij in tako s svojim nadčloveškim bojem pomagali tudi rdeči armadi. Zgodovinska resnica je — in to je vedel in tudi danes ve ves svet — da so se jugoslovanski narodi štiri leta nenehno bojevali in v tem boju darovali velikanske človeške in materialne žrtve.

Hitler je moral angažirati precejšnje vojaške sile v Jugoslaviji in jih še okrepiti, čeprav jih je krvavo potreboval na vzhodni fronti. In tako je bilo ves čas vojne. Čim bolj se je širila in krepila vstaja v Jugoslaviji, tem več sil je moral Hitler angažirati na jugoslovanskih bojiščih, čeprav bi jih nadvse potreboval na drugih frontah. S tem bi rad opozoril vse tiste, ki pozabljajo, da je vojna trajala štiri leta in da smo tri leta in sedem mesecev sami osvobajali Jugoslavijo znotraj evropske hitlerjevske trdnjave. Iz vsega tega je jasno razvidno, da našega oboroženega boja ni mogoče zreducirati na odporniško gibanje. Imeli smo take oborožene sile, ki so jih upoštevali tudi sovražniki in na katere so vedno bolj računali naši zavezniki.“

Prav tako je maršal Tito postavil na pravo mesto tudi jugoslovansko-bolgarske odnose med drugo svetovno vojno. Zavrnil je trditve, češ da Jugoslavija ob zaključnih operacijah ni imela svoje armade. Spomnil je med drugim na dejstvo, da je vodstvo bolgarske partije jeseni leta 1944 prosilo, da bi bolgarski ljudski armadi dovolili, da bi se skupaj z jugoslovansko narodnoosvobodilno vojsko bojevala proti Nemcem. Predstavniki bolgarske partije Terpešev je tedaj poudaril, „da je to nadvse potrebno, saj bi tako oprali sramoto, ki jo je povzročila fašistična vlada Bolgarije s tem, da se je vojskovala na strani fašistične Nemčije in da je zasedla Makedonijo in del Srbije“. Potem je res prišlo do sporazuma o vojaškem sodelovanju proti skupnemu sovražniku — nemškemu osvajačcu, medtem ko so se glede vprašanj, ki izvirajo iz sosedskih odnosov, dogovorili, da jih bodo urejali v duhu bratskih in splošnih interesov narodov obeh držav; bolgarski predstavniki pa so se še posebej obvezali, da bodo naredili vse, da bi popravili krivice, ki so jih reakcionarni fašistični elementi bolgarske vlade prizadejali jugoslovanskim narodom.

Odločno je maršal Tito zavrnil trditve, češ da Jugoslavija ob zaključnih operacijah ni imela svoje armade. „Če to ne bi bilo zlonamerno mišljenje,“ je dejal, „bi bilo smešno, saj ves svet dobro ve, da smo tisti čas že imeli veliko vojsko, ki je štela 400.000 oboroženih vojakov, in da smo vojno končali z 800.000 borci, razporejenimi po 60 divizijah ter v marnariških enotah.“ Odgovoril pa je tudi na trditve o spontanosti vstaje jugoslovanskih narodov: „Nobena spontana vstaja v zgodovini vse do danes ni uspela. Še najmanj pa bi se lahko posrečila v takšnih razmerah, kakršne so vladale v Hitlerjevi trdnjavi. Zmaga vstaje v Jugoslaviji je rezultat organiziranosti in temeljnih priprav, ki so sledile iz revolucionarne in protifašistične strategije KPJ in iz orientacije v vseljudsko vojno v razmerah okupacije.“

Ko je še enkrat poudaril, da vse pomembnejše akcije med vso vojno niso bile spontane, temveč so potekale organizirano, ne glede na to, da je bila dežela razcepljena med okupatorji, je maršal Tito ta del svojega govora zaključil takole: „Nisem nameraval ob tej priložnosti ocenjevati narodnoosvobodilnega boja; to nas še čaka. Želel sem le navesti nekaj dejstev, ki postavljajo na laž neresnice in potvarjanja, in ki jih hočejo prikazati kot zgodovinske resnice. Če bi mi, ki nisem bil le sodobnik, temveč tudi organizatorji in neposredni udeleženci teh dogodkov med drugo svetovno vojno, molčali o raznih lažeh, bi izdali stotisoče soborcev, ki so nam dragi, ki danes ne morejo več govoriti, ker so darovali svoja življenja za svobodo in neodvisno socialistično Jugoslavijo.“

Ob koncu je maršal Tito spregovoril še o današnji obrambni volji in moči Jugoslavije ter naglasil, da imajo te sile izključno obrambni cilj in nalogo, ki je izražena z znanim geslom „Tuje-ga nečemo, svojega ne damo!“. To pomeni, da smo si z lastnim bojem priborili tisto, kar je najbolj dragoceno — svobodo in neodvisnost, in da smo stopajmo po lastni poti zgradili socialistični samoupravni sistem ter zato ne bomo nikomur dovolili, da bi ogrožal ti največji pridobitvi boja in ustvarjalnega dela naših ljudi.“

Tito — genialni voditelj jugoslovanskih narodov in narodnosti v junaškem boju za svobodo

skupinam sovražnika. Danes pa nekateri poskušajo to spodbijati, zato da bi zmanjšali vlogo NOV jugoslovanskih narodov v drugi svetovni vojni. Toda dejstvo je, da je narodnoosvobodilna vojska Jugoslavije v bitkah na Neretvi in Sutjeski potrdila vrednost svoje organizacije in vojaške izurjenosti.

„Ko je kapitulirala Italija, smo bili pripravljeni na to,“ je nadaljeval Tito. „Razorožili smo za več kakor 10 divizij italijanskih vojakov ter zaplenili velike količine orožja in opreme. Zasedli smo celo vrsto ključnih položajev. Osvobodili smo nova ozemlja, skoraj vso jadransko obalo, in vrnili v okvir domovine Istro in Slovensko primorje, otoke Cres, Lošinj in Lastovo.“ Takratne uspehe je visoko ocenil tudi general Wilson, ki je ugotovil, da so Nemci izgubili vsa oporišča, v notranjosti države pa se znašli v težavah. Obratno pa je v narodnoosvobodilno vojsko prav takrat vstopilo okoli 80.000 novih borcev, tako da je do

AVNOJ sprejeli zgodovinske sklepe, s katerimi so položili temelje novi Jugoslaviji. Ti sklepi so bili rezultat dejstva, da je bilo narodnoosvobodilno gibanje prevladujoča politična in vojaška sila v deželi. Sredi leta 1944 je imela NOV 40 divizij oz. 11 korpusov, več samostojnih brigad in bataljonov, mornarico in eskadrilje bojnega letalstva. „Narodnoosvobodilna vojska Jugoslavije je — kot samostojna oborožena sila, poleg armad vodilnih držav protifašistične koalicije — dokončno prevzela strateško pobudo. Takrat je naša NOV štela skupno okoli 350.000 oboroženih borcev. Velik del Jugoslavije je bil do takrat že osvobojen.“

Do prihoda Rdeče armade na vzhodno mejo Jugoslavije je jugoslovanska narodnoosvobodilna vojska osvobodila že dve tretjini ozemlja Srbije. S temi operacijami smo uresničili naloge strateškega pomena,“ je dejal Tito. „Presekali smo komunikacije v moravsko-vardarski dolini, s čimer smo preprečili, da bi se v tej smeri umaknila

ČAKA NAS ŠE TEŽKO DELO

ki pa bo uspešno, če bomo složni

(Nadaljevanje s 1. strani)

Kvalitetno razširitev dejavnosti SPZ je v svojem poročilu ugotovil predsednik nadzornega odbora dr. Franci Zwitter, ki je dejal, da se je delo iz zgolj ljudsko-prosvetne dejavnosti razširilo tudi na literarno in likovno področje, kar je med drugim posledica novega intelektualnega potenciala našega ljudstva, ki ima svoj izvor v pridobitvah NOB, med katere brez dvoma spada tudi lastna srednja šola, ki je omogočila, da lahko spet govorimo o lastnem prispevku koroških Slovencev.

ČESTITAMO!

V nedeljo je v prijetnem krogu svoje družine praznoval 80-letnico življenja

Janez Mohar — Mohorov oče iz Nagelč pri Št. Primožu.

K prazniku iskreno čestitamo.

Slovensko planinsko društvo v Celovcu vabi na skioptično predavanje s temo

„SVET OB SOČI“

ki bo v petek 14. januarja 1977 ob 19.30 uri v Dijaškem domu SŠD, Tarviser Straže 16 v Celovcu.

Predavatelj: Ivan Šumljak iz Maribora.

Prisrčno vabljeni!

Slovensko prosvetno društvo „Vrtača“ v Slovenjem Plajberku vabi na skioptično predavanje

O GORSKEM SVETU

v četrtek 13. januarja 1977 ob 19.30 uri v gostilni pri Foltu v Slovenjem Plajberku.

Predavatelj: Lubo Urbajs

IŠČEMO SNAŽILKO

za poslovne prostore.

Interesentke naj se javijo pri podjetju Intrade Ges. m. b. H., Hoffmannsgasse 12 Celovec, tel. (0 42 22) 70 8 91

Izdajatelj, založnik in lastnik: Zveza slovenskih organizacij na Koroškem; glavni urednik: Rado Janežič; odgovorni urednik: Andrej Kokot; uredništvo in uprava: 9021 Celovec/Klagenfurt, Gasometergasse 10, telefon 32 5 50 - Tiska: Založniška in tiskarska družba z o. J. Drava, Celovec - Borovlje.

osrednjemu zborovodji Foltiju Hartmanu za njegovo večdesetletno nesebično, vztrajno, plodno in uspešno delo na pevskem področju.

V obširni in izčrpni diskusiji so številni prosvetisti spregovorili o svojih problemih, o uspehih in o težavah, ter dali na podlagi izkušenj zanimive pobude za izboljšanje in popestritev bodoče dejavnosti SPZ in včlanjenih društev. Pri tem je bilo govora tudi o razmerah, v kakršnih se mora razvijati naše prosvetno delo, ki ima prav zaradi teh razmer prvenstveno narodno-obrambne naloge. Kot rdeča nit pa se je skozi vso razpravo vlekle skrb, ki jo naši prosvetni delavci posvečajo mladini in njeni vzgoji v materinem jeziku, saj je prav od tega, v kolikšni meri nam bo uspelo zavezati potujočevanje naših otrok, odvisna nadaljnja usoda slovenske narodne skupnosti na Koroškem.

Ker je dosednji predsednik upravnega odbora Hanzi Weiss zaradi poklicne preobremenitve prosil, da se ga razreši, je bil za novega predsednika soglasno izvoljen Valentin Polanšek, ki mu bosta kot podpredsednika v podporo Tomaž Ogris in Joško Hudl. Za tajnika je bilo ponovno izvoljen Andrej Kokot, za njegovega namestnika Mirko Perč in za blagajnika Hanzi Weiss, novi osrednji pevovodja pa je postal Hanzi Kežar; prav tako soglasno so bili izvoljeni še ostali člani upravnega ter nadzornega odbora — tako, da so v vodstvu naše osrednje prosvetne organizacije zastopani vsi predeli našega ozemlja in vsa področja pester dejavnosti SPZ.

Ravno to misel je v zaključni besedi naglasil tudi novi predsednik Valentin Polanšek, ko je dejal, da mora biti SPZ zveza, povezava in vez do vsakega posameznika v društvih. Ko se je zahvalil za izkazano zaupanje, je poudaril vse k skupnemu delu za našo slovensko kulturo in prosveto, za naš obstoj. Pa tudi dr. Franci Zwitter je opozoril, da nas zdaj, ko smo se po uspelem bojkotu štetja spet znašli na začetku reševanja naših vprašanj, čaka še težko delo, ki pa bo brez dvoma uspešno, če bomo tako složni tudi v bodoče.

Slovensko prosvetno društvo „Danica“ v Št. Vidu v Podju vabi na predstavitev filma

VRNITEV

ki bo v četrtek 13. januarja 1977 ob 19.30 uri pri Voglu v Št. Primožu. Po filmu je mladinski sestanek, na katerem se bomo pogovorili o nadaljnjem delu in delovanju slovenske mladine na Koroškem.

Prisrčno vabljeni!

Slovensko prosvetno društvo „Jepa — Baško jezero“ vabi na predavanje in film o

„MONGOLIJI“

Predava: dr. Zdravko Inzko, ki je v diplomatski službi OZN v nedeljo 2. januarja 1977 ob 19. uri pri Pušniku v Ločah!

POTOVANJE V ISTAMBUL IN EFEZ

od ponedeljka 14. februarja 1977 do sobote 19. februarja 1977

Odhod: Brnik pri Ljubljani 14. 2. ob 15. uri

Vrnitev: Brnik 19. 2. ob 19.20 uri

Cena: 5.950 šilingov. Prijave sprejema do 20. jan. 1977 Dom v Tinjah, tel. 0 42 39/642

Slovensko kulturno društvo v Globasnici vabi na filmsko predstavo

KAPLAN MARTIN ČEDERMAC

ki bo v sredo, 12. januarja 1977 ob 19.30 uri pri Šoštarju v Globasnici. Po filmu bo mladinski sestanek, na katerem se bomo pomenili o nadaljnjem delu in delovanju slovenske mladine na Koroškem.

Kulturno društvo Velikovec vabi na

BOŽIČNO PRIREDITEV

v nedeljo 2. januarja 1977 ob 14. uri pri šolskih sestrah v Št. Rupertu.

Spored: zborovsko petje (Št. Rupert, Želince), deklamacije, božični prizor, diasliske, koledovanje in obisk treh kraljev

Posebno vabljeni rojaki iz Velikovec in sosednjih krajev.

SMUČARSKI TEČAJ SLOVENSKE FIZKULTURNE ZVEZE NA VOGLU (13.—19. 2. 1977)

Slovenska fizikultura zveza bo v smučarskih počitnicah meseca februarja 1977 pripravila za svoje člane in prijatelje enotedenski smučarski tečaj. Smučarski tečaj je četrti po vrsti in bo kakor že minulo zimo v zimskošportnem središču na Voglu (1540 m nm. v.). Tam se nahajajo smučišča z mnogimi vlečnicami in sedežnicami. Tečajniki bodo stanovali v novourejenih bungalovih Mladinskega doma ob Bohinjskem jezeru, odkoder se bodo povzpeli z vzpenjačo vsak dan na smučišča na Voglu. Cena polnega penziona bo znašala 115 ND (plus turistična taksa). Cena enotedenske vozovnice za uporabo vseh žičnic, vlečnic in vzpenjač pa 350 ND. Za omenjeno ceno bodo tečajniki popolnoma oskrbljeni, poleg tega bodo imeli priložnost, pod strokovnim vodstvom uživati pouk v smučanju.

Od sobote 13. februarja do sobote 19. februarja 1977 je v Mladinskem domu rezerviranih 40 ležišč. Interesenti naj se prijavijo najkasneje do torka 1. februarja 1977 tako, da prenašajo na konto številko Slovenske fizikulture zveze (2911) pri Posojilnici Celovec (4478.030) prijavnino v znesku šil. 400.—. Prenakazani znesek se bo pri plačilu penziona upošteval. V primeru brezvračne odsotnosti prijavitelca pa bo znesek zapadel. Interesenti, ki se bodo prijavili do 1. februarja 1977, bodo dobili po pošti podrobne informacije.

2. NOVOLETNI NAMIZNOTENIŠKI TURNIR

Sportno društvo v Selah bo v nedeljo 2. januarja 1977 priredilo pod pokroviteljstvom Slovenske fizikulture zveze v Celovcu mednarodni Novoletni namiznoteniški turnir. Turnir je namenjen za člane slovenskih športnih društev in za prijatelje slovenskega športa na Koroškem.

Tekmovanja bodo potekala v 3 skupinah: v skupini A bodo tekmovali moški aktivni igralci (= tisti, ki že tekmujejo v prvenstvih), v skupini B bodo nastopili moški začetniki in igralci, ki ne nastopajo v koroškem moštvnem prvenstvu, v skupini C pa bodo igrala vsa dekleta.

Otvoritev Novoletnega namiznoteniškega turnirja bo v

NEDELJO 2. JANUARJA 1977 OB 12.30 URI v farni dvorani v Selah.

ŠPORTNI VESTNIK

ŠPORTNA BILANCA LETA 1976

Leto 1976 je bilo leto zimskih in letnih olimpijskih iger. Prvi del te drame, Innsbruck, je stal prijateljem smučanja v Avstriji ogromno živcev. Cela nacija je bila namreč obsedena od fiksne ideje, da bodo avstrijski športniki iztrgali svetu kar celo nogo. Toda prišlo je čisto drugače: od 12 pričakovanih so naši junaki prinesli iz Innsbrucka samo 2 zlati kolajni. Ta dva naša junaka sta bila Franz Klammer, ki je čez Patscherkofel dirjal proti cilju in Schnabl, ki je zadnji dan na gori Isel premagal svojega brata Innauerja. Ostali iskalci zlata so potovali in potujejo brez avstrijskega potnega lista: Rosi Mittermaier, Piero Gros, Heini Hemmi, Cathy Kreiner. Kakšna nesramnost...

Če bi obvladal ruski jezik, bi vprašal v Kijevu Borisa Onišenka: Ali je bilo leto 1976 zate uspešno? Verjetno bi mi Boris eno prisolil. Kajti leta 1976 so ga izključili iz ljubljene armade, postal je pomivalna cunja nekega Kijevskega predmestnega kopališča. No, kakšnega hudiča pa je Boris sploh požrl? Nič posebnega, v Montrealu so ga zasačili samo pri tem, ko je preskušal svojo najnovejšo iznajdbo, namreč da je v modernem peterboju s stikalom, ki ga je imel znotraj sablje, lahko nakazoval zadetke, ne da bi jih izvedel.

Ker smo ravno v Montrealu: avstrijski športniki so bili v Kanadi vsi kastrirani; olimpijski zmagovalci so se namreč imenovali Nadja Comaneci, debeli Vasilij, lepi Drut, očarljiva Irena Szewinska. Ali pa Kornelija Ender.

Neokusno bi bilo tudi vprašati Nikija Laudo: Ali je bilo leto 1976 zate uspešno? ... 20. april: Lauda leži pod poldrugo tono težkim traktorjem z zlomljenimi rebri. 1. avgust: Niki sedi na Nürnburgringu na žaru. 23. oktober: Lauda izgubi na Japonskem šampionat.

Slabo leto tudi za Stareka, ki ga je dunajski Rapid zavrgel kot nogometaša, DSV Apline pa ga je hotel najeti kot upravitelja igrišča. Istotako slabo leto tudi za Hasila, ki ni napravil trenerskega izpita, ker se

ŠPORTNI VESTNIK

Stastny ni strinjal z izpitnimi metodami Hasila: Vprašajte me po telefonu!

Slabo leto tudi za japonskega „boga“ Inokija. Pošteno so ga namlatili s 300 udarci, da bi bil odporen proti Aliju. Toda ta je bil v dvoboju očetovski, pazil je namreč, da se bi Inokiju ja nič ne pripetilo.

Bolj predrzen pa je bil Ali v Münchenu proti britanskemu padalskemu polkovniku Dunnu, kateremu je pripomogel od padca na glavo števila 601.

Nekoliko bolje se je godilo novemu zveznemu nogometnemu trenerju Senekowitschu. Več kot petkrat mu je namreč uspelo rešiti glavo pred giljotino OFB-ja in njegovim „rabljem“ Sekanino.

Slovenski atletski klub vabi na

Ples SAK

ki bo v soboto, dne 29. januarja 1977 pri Šoštarju v Globasnici

Odbor

FRANCI WIEGELE USPEŠNO NADALJUJE S SVOJIM DELOM POPOLNA ZMAGA ZAHOMČANOV V VRBI

Kljub temu, da so se olimpijski prvak Karl Schnabl Hanzi Millonig in Sepp Gratzter odjavili od domačega športnega društva, ta kraj v Ziljski dolini ne bo izumrl, saj so ob začetku sezone v Vrbi mladi zahomški skakalci slavili popolno zmago. Franci Wiegele, trener Zahomčanov, je ponovno pokazal nekaj „mladih orlov“, ki imajo vse možnosti, da postanejo tako uspešni, kakor so danes Schnabl, Wallner itd. Posebej je znal navdušiti še ne dvanajstletni Michael Kaiser, ki je s svojimi izvrstnimi skoki premagal vse mladince.

Zelimo mladim Zahomčanom, da bi uspešno nadaljevali tradicijo domačega športnega kluba.

SREČNO IN USPEŠNO NOVO LETO VAM ŽELI

elektro enzi
PLIBERK - BLEIBURG
telefon (0 42 35) 22 92

SREČNO NOVO LETO!

HOTEL — RESTAVRACIJA
BREZNIK
PLIBERK — BLEIBURG

SREČNO IN ZDRAVO NOVO LETO 1977 ŽELI

TRGOVINA Z GOZDNIMI SADEŽI

Anni Fritz-Mader
PLIBERK — BLEIBURG